

સૌરભ વાગળે

મિશન 'અર્થ'

या मित्रांनो! घेऊन जा! लुटा! लुटा! लुटून न्या!

मिशन 'अर्था'

हे पुस्तक फुकट नाही

यामागे अनेकांचे कष्ट व पैसे आहेत.

पण तरीही आम्ही ते वाचकांना विनामूल्य घेऊ देतो.

कारण ई पुस्तक एकदा बनलं की एकजण वाचो वा एक लाख.

आमचं काहीच कमी होत नाही.

उलट आनंद वाढतो.

मजा येते.

पण

तुम्ही ते फुकट का घ्यावं?

तुम्हालाही काही देता येईल.

असे काही द्या ज्याने ई साहित्यच्या लेखकांना, टीमला आणि तुम्हाला आनंद मिळेल

आणि तुमचं काहीच कमी होणार नाही.

तुम्ही आशिर्वाद आणि शुभेच्छा द्या

लेखकांना फ़ोन करून दाद द्या

आपल्या मित्रांचे मेल पत्ते आम्हाला द्या

मित्रांना आमच्याबद्दल मेल आणि Whatsapp करा

ई साहित्यचे फ़ेसबुक पेज, इन्स्टाग्राम, टेलिग्राम यांवर स्वतः जा व इतरांना

आमंत्रित करा. सोशल मिडियावर ई साहित्यचा प्रचार करा.

सर्वात बहुमोल अशा तुमच्या सूचना द्या

दाद म्हणजे स्तुतीच असावी असे नाही. प्रांजळ मत, सूचना, टीका, विरोधी मत यांचे स्वागत आहे. प्रामाणिक मत ज्याने लेखकाला व ईसाहित्य टीमला प्रगती करण्यासाठी दिशा ठरवण्यास मदत होईल. मराठीत अधिक कसदार लेखन व्हावे व त्यातून वाचक अधिकाधिक प्रगल्भ व्हावा. अखेर संपूर्ण समाज एका नव्या प्रबुद्ध उंचीवर जात रहावा.

ई साहित्य प्रतिष्ठान

सादर करीत आहे

मिशन 'अर्था'

लेखक

सौरभ वागळे

मिशन 'अर्था' (विज्ञानकथासंग्रह)

लेखक... सौरभ वागळे

सौरभ गणेश वागळे

एमटेक सेकंड इयर,

आयआयटी मुंबई, पवई,

मुंबई, 400076

Mail: sourabhwaagale@yahoo.com

Facebook: <https://www.facebook.com/sourabh>

<https://www.facebook.com/detectivealfa123/>

सौरभ वागळे लिखित डिटेक्टिव्ह अल्फा रहस्यकथा सिरीजची लिंक :

[https://docs.google.com/document/d/1srXJH1GbBlwvnhzQJGNMR2](https://docs.google.com/document/d/1srXJH1GbBlwvnhzQJGNMR2CwT7ZKZdh_VplSpzc_YIA/edit?usp=sharing)

[CwT7ZKZdh_VplSpzc_YIA/edit?usp=sharing](https://docs.google.com/document/d/1srXJH1GbBlwvnhzQJGNMR2CwT7ZKZdh_VplSpzc_YIA/edit?usp=sharing)

या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क लेखकाकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण व नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रूपांतर करण्यासाठी लेखकाची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास कायदेशीर कारवाई होऊ शकते.

This declaration is as per the Copyright Act 1957 read with Sections 43 and 66 of the IT Act 2000. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author's copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts.

प्रकाशक : ई साहित्य प्रतिष्ठान

www. esahity. in
www. esahity. com
esahity@gmail. com
eSahity Pratishthan
eleventh floor
eternity
eastern express highway
Thane. 400604

प्रकाशन : १ डिसेंबर २०२०

©esahity Pratishthan®2020

- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध.
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ई साहित्य प्रतिष्ठानची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे

मिशन 'अर्था'

(विज्ञानकथासंग्रह)

सौरभ वागळे

प्रस्तावना

माझ्या विज्ञानकथा पहिल्यांदाच ईबुक स्वरूपात प्रकाशित होत आहेत. त्याआधी त्या माझ्या डोक्यात कशा आल्या आणि तिथून लेखणीत कशा उतरल्या, हे शेअर करण्यासाठी ही 'छोटीशी' प्रस्तावना!

विज्ञानकथा हा रहस्यकथांसारखाच, किंबहुना त्याहूनही जास्त दुर्लक्षित झालेला कथा प्रकार. मराठीत जयंत नारळीकर, निरंजन घाटे, बाळ फोंडके, सुबोध जावडेकर यांसारख्या हाताच्या बोटान्वर मोजण्याइतक्या लेखकांनी हाताच्या बोटान्वर मोजण्याइतक्याच कथा प्रकाशित केल्या. पण त्या कथा माझ्यासारख्या जिज्ञासू, 'फॅटसी'प्रेमी व्यक्तीला भुरळ घालतील आणि विचार करण्यासाठी प्रोत्साहित करतील अशाच होत्या. मला आठवतंय, दहावीत असताना मराठीच्या पुस्तकात आम्हाला सुबोध जावडेकरांच्या विज्ञानकथेमधला एक धडा होता. त्यात असंच काहीतरी 2070 की 2080 सालातील मानवाचं जीवन आणि त्यावेळचे त्याचे प्रश्न त्यांनी कथारूपात मांडले होते. तो धडा मला खुपच भारी वाटला होता. तिथं मी विज्ञानकथांकडे पहिल्यांदा आकर्षित झालो. तसा अभ्यासात हुशार असल्यामुळे (स्वतःची स्तुती करून घेण्याची एकही संधी मी सोडत नाही बरं का!) मला विज्ञानात चांगली

आवड आणि गती होती. त्या धड्यामुळे माझ्या त्या आवडीला खतपाणी मिळालं आणि मी आणखी विज्ञान व विज्ञानकथा यांवर आधारीत पुस्तके व लेखक शोधण्याच्या मागे लागलो.

मग अच्युत गोडबोले यांचं 'किमयागार' हे अब्दुत पुस्तक माझ्या वाचनात आलं. विज्ञानाच्या क्षेत्रात त्याइतकं प्रभावशाली पुस्तक मराठीत आजपर्यंत कधी झालं नाही आणि होणारही नाही, असं माझं मत आहे.. त्या पुस्तकाने माझं विज्ञान, अवकाश, खगोल यांविषयीचं कुतूहल एवढं जागृत करून ठेवलं, की मी एकामागोमाग एक वैज्ञानिक पुस्तकं वाचायला लागलो. मी मोहन आपटे यांची 'मला उत्तर हवंय' ही माहितीपर पुस्तकमालिका वाचून काढली. 'पृथ्वीवर माणूस उपराच' हे सुरेशचंद्र नाडकर्णी यांचं पुस्तक वाचलं. त्यानंतर जयंत नारळीकरांच्या कथा माझ्या वाचनात आल्या. 'यक्षांची देणगी, 'ट्रॉयचा घोडा' यांसारख्या लघुकथा आणि 'वामन परत न आला', 'प्रेषित' यांसारख्या कादंबऱ्यांनी मला भारावून टाकलं. तिथे माझ्यातला विज्ञानकथालेखक जागा झाला! आणि मग मी 'मिशन अर्था' ही माझी पहिली विज्ञानकथा लिहिली. 2012 च्या 'कृष्णाकाठ' या स्थानिक दिवाळी अंकात ती प्रकाशितही झाली. ती माझी प्रकाशित स्वरूपातील पहिली कथा! पुढच्याच वर्षी 'अक्षरवेल' या दिवाळी अंकात माझी दुसरी विज्ञानकथा 'कॉमेट-एक्स' प्रकाशित

झाली. प्रकाशित स्वरुपातील डिटेक्टिव्ह अल्फाची ती पहिली कथा होती, असं म्हणावं लागेल. 'रत्नजडित खंजिराचे रहस्य' या कथेच्या तीन वर्षे आधीच या विज्ञानकथेतून अल्फाने मराठी साहित्यात पदार्पण केलं होतं, हे फारच थोड्या जणांना ठाऊक असेल. नंतर मी त्या पात्राभोवती रहस्यकथा गुंफल्या आणि त्या लोकांच्या पसंतीस उतरल्या. 'एच-टू-ओ' ही कथादेखील मी बऱ्याच वर्षांपूर्वी लिहिली होती. ती अप्रकाशित राहिली. ती या पुस्तकातून मी प्रकाशित करत आहे.

हा कथासंग्रह प्रकाशित करण्याआधी मी 'कृष्णाकाठ' व 'अक्षरधारा' या दिवाळी अंकांच्या संपादकांचे आभार मानू इच्छितो. याशिवाय श्री. विजय बक्षी, ज्यांनी माझ्या कथा प्रकाशित करण्यासाठी मोलाची मदत केली, त्यांचेही आभार मानतो. सर्वांत शेवटी, सुनील सामंत सर आणि ईसाहीत्य टिम – ज्यांनी नेहमीच मला पाठिंबा दिला, माझ्यावर विश्वास दाखवला, त्याबद्दल त्यांचे मनःपूर्वक आभार. मला एक लेखक म्हणून ओळख मिळवून देण्यात त्यांचा मोलाचा वाटा आहे.

वाचकांना या कथा नक्की आवडतील, अशी माझी खात्री आहे.

सौरभ वागळे

WHOLEHEARTEDLY DEDICATED TO
MY MOM AND DAD

अनुक्रमणिका

1. मिशन 'अर्था'
2. कॉमेट – एक्स
3. 'एच-टू-ओ'

मिशन अर्था

तीन...

दोन...

एक...

धडाम्...!!!

एक मोठा वीज कडाडल्यासारखा आवाज झाला आणि 'पेनॉर' स्पेसशिप अवकाशात झेपावलं. मुख्य नियंत्रण कक्षातून कित्येकजण त्याच्याकडे आनंदमिश्रीत काळजीने पाहात होते. अजून आव्हान संपलं नव्हतं. स्पेसशिप ग्रहाच्या वातावरणातून यशस्वीरीत्या बाहेर पडणं आवश्यक होतं. पाच मिनिटं तणावाखाली गेली आणि मग 'टिटॅन स्पेस एजन्सी' मध्ये जल्लोष झाला.

“आपण यशस्वी झालोय, सर!” टिटॅन ग्रहाचे प्रमुख क्रेमॉन यांना टिटॅन स्पेस एजन्सीच्या नियंत्रण कक्षातून फोन आला. माहिती देणारा मनुष्य पुढे म्हणाला, “पेनॉर स्पेसक्राफ्ट टिटॅन ग्रहाच्या

वातावरणातून बाहेर पडले आहे आणि तीन अवकाशयात्रींसह अवकाशात झेपावले आहे.”

“खुपच छान! मी आत्ताच मेगा स्क्रिनवर स्पेसक्राफ्टचा टेकऑफ पाहिला. यशाबद्दल तुमचं अभिनंदन, श्री. प्रत्यंकार!”
क्रेमॉन म्हणाले. त्यांना हातावरच्या कॉल-पॅडवर टिटॅन स्पेस एजन्सीचे प्रमुख श्री. प्रत्यंकार यांचा अत्यानंदीत चेहरा दिसत होता.

“धन्यवाद सर!” प्रत्यंकार म्हणाले, “आपल्या सर्व सॅटेलाईट्सनी ‘पेनॉर’च्या मार्ग आणि गतीचं विश्लेषण केलं आहे आणि ‘सर्व काही उत्तम’ असा निष्कर्ष दिला आहे. सध्या पेनॉर दोन हजार सातशे किलोमीटर प्रतिसेकंद या गतीने सॅट्रिनो ग्रहाला पार करत आहे.”

“उत्तम!” क्रेमॉन समाधानाने म्हणाले, “टिटॅन ग्रहाच्या इतिहासात ही घटना अतिशय महत्त्वपूर्ण म्हणावी लागेल. जर हे मिशन यशस्वी झाले, तर मानवजातीने अवकाश-संशोधनाच्या वाटेत आणखी एक मैलाचा दगड गाठला, असंच मी म्हणेन. तुमचे व तुमच्या टिमचे पुनश्च एकवार अभिनंदन!”

“आपल्या सहकार्यांशिवाय हे शक्य झालं नसतं, सर.”
प्रत्यंकार म्हणाले, “पण अजून खरी सत्त्वपरीक्षा तर पुढेच आहे. ‘अर्था’ ग्रहाची मोहीम काहीही करून मला यशस्वी करून

दाखवायची आहे. पुढे अनेक आव्हानांना सामोरं जावं लागणार आहे. त्यासाठी आम्ही सर्वतोपरी प्रयत्न करत आहोत.”

“तुमच्या प्रयत्नांना नक्की यश मिळेल.” क्रेमॉन म्हणाले, “तुम्ही मला या मिशनच्या अपडेट्स देत रहा. लँडिंगच्या दिवशी मी स्वतः टिटॅन स्पेस एजन्सीमध्ये हजर असेन. गुडलक!”

त्यांच्यातील संवाद संपला. क्रेमॉननी कॉल अॉफ केला.

*

टिटॅन हा सॅट्रिनोचा सर्वात मोठा उपग्रह त्यावर मानवांची प्रगत सृष्टी पसरली होती. मानवांनी आता प्रगतीचं शिखर गाठलं होतं. अतिप्रगत संगणक, ध्वनीच्या वेगाशी स्पर्धा करणारी वाहने, गगनाला भिडलेल्या इमारती... सगळंच अगदी विलक्षण! सर्व प्रकारच्या रोगांचा टिटॅनवरून नायनाट झाला होता. हजारो सॅटेलाईट्स अवकाशात घिरट्या घालत मानवांची सेवा करत होते. त्या सूर्यमालेतील आठपैकी सहा ग्रहांच्या भोवती टिटॅनचे सॅटेलाईट्स फिरत होते आणि त्या ग्रहांची सविस्तर माहिती टिटॅन स्पेस एजन्सीला पुरवित होते. तीन ग्रहांवर मानवाने पाऊलदेखील ठेवलं होतं. शिवाय सॅट्रिनो ग्रहाचाच एक दुसरा उपग्रह

‘कॉप्रिसा’वर मानवी वसाहतदेखील उभारली होती. अर्था हा त्याच सूर्यमालेतला एक दूरचा ग्रह होता. त्यावर पाऊल ठेवण्याचे ध्येय गाठायला आता मानव निघाला होता. तीन अवकाशवीर घेऊन निघालेले पेनॉर प्रथम अर्थाचा एकमेव उपग्रह असणाऱ्या मुनॉसवर उतरणार होते. त्यानंतर ते अर्थाकडे झेपावणार होते.

दिवसभर नियंत्रण कक्षात थांबल्यानंतर रात्री जेवणासाठी श्री. प्रत्यंकार आपल्या बूस्टर कारने आपल्या देशात आले. जेवणखाण आटोपून, पत्नी आणि मुलांसोबत थोडा वेळ घालवून ते बाहेर पडले, ते त्यांच्या दोन खास मित्रांना भेटायला – श्री. वित्रोमा आणि श्री. बिलान.

“काय हे प्रत्यंकार? किती उशीर केलास? आपली नेहमीची वेळ ठाऊकाय ना तुला?” प्रत्यंकार येताच वित्रोमा म्हणाले. हार्ईटास इमारतीच्या शहाण्णवाव्या मजल्यावरील किफेन शॉप हे त्यांचं भेटण्याचं नेहमीचं ठिकाण होतं. तिथं किफेन पित त्यांच्या गप्पा चालायच्या (किफेन हे एक प्रकारचं पेय होतं).

“होय रे, आज थोडं कामाचं ओझं जास्त होतं.” प्रत्यंकार म्हणाले, “पेनॉर ला लाँच केलंय ना आज. तासाभराने मला पुन्हा स्पेस एजन्सीला जायचंय.”

“स्पेसक्राफ्टच्या यशस्वी प्रक्षेपणाबद्दल तुझं अभिनंदन!”
वित्रोमा आणि बिलान दोघंही म्हणाले.

“धन्यवाद!” प्रत्यंकार म्हणाले, “आत्ताशी ही सुरुवात आहे. जोपर्यंत पेनॉर अर्थां ग्रहाला भेट देऊन तिन्ही अंतराळवीरांसह सुखरूप परत येत नाही, तोपर्यंत माझं काम संपणार नाही. मानवजातीचं एक अचाट पाऊल आहे हे. अगदी देवालाही लाजवेल, अशी प्रगती मानवाने केली आहे. जे शक्य नव्हतं ते शक्य करून दाखवलंय. सगळी सूर्यमाला हळूहळू आपल्या कवेत येतेय.”

“ही झाली एक बाजू. आता दुसरी बाजू मी सांगू?” बिलान म्हणाले, “लोकसंख्येची अगणित वाढ, प्रचंड प्रदुषण, झाडांचं अत्यल्प प्रमाण, ओझोन थराचं प्रचंड प्रमाणात झालेलं नुकसान – एक ना अनेक असे किती दुष्परिणाम सांगू या प्रगतीचे?”

श्री बिलान हे जागतिक पर्यावरण परिषदेचे कार्यकारी अधिकारी होते. ते पुढे म्हणाले,

“तुमची स्पेस एजन्सी विविध ग्रहांच्या मोहिमा काढत आहे. ते कशासाठी? यासाठीच ना! लोकसंख्येचा विस्फोट होत असताना लोकांना रहायला नवी जागा मिळवून देण्यासाठी आणि टिटॅनवरचे खनिजांचे साठे संपुष्टात यायला लागल्यामुळे इंधनाचे नवे स्रोत

शोधण्यासाठीच तर हे सगळं चालू आहे. मानवाने स्वतःची जितकी प्रगती केलीये ना, त्याच्या दुप्पट त्याने या ग्रहाची आणि पर्यावरणाची हानी केलेली आहे. खरंच, दुर्दैवाची बाब आहे ही.”

“पण तुमची जागतिक पर्यावरण परिषद हे सगळं नियंत्रणात आणण्याचा प्रयत्न करतेच आहे ना? गेल्या काही वर्षांत कितीतरी चांगल्या मोहिमा तुम्ही राबवल्या आणि त्याला चांगला प्रतिसादही मिळाला.” प्रत्यंकार म्हणाले.

“होय. ते आहेच रे. पण तुरळक लोकांचा एक संघ करून करून काय करणार आहे? फारफारतर जनजागृती. करोडो लोकांमध्ये शंभर-हजार लोकांनी मोहिमेत भाग घेऊन काही फायदा होणार नाहीये. आता टिटॅनवर राहणाऱ्या प्रत्येकानं मनावर घ्यायची वेळ आली आहे. पण तसं एवढ्यात होईल असं आम्हाला वाटत नाहीये.”

“खरं आहे तुझं म्हणणं.” प्रत्यंकारांनी मान्य केलं.

“हे जर असंच सुरू राहिलं ना, तर मानवजात टिटॅनवर शंभर वर्षे तरी टिकाव धरू शकेल की नाही, हे सांगता येत नाही. आपला अंत जवळ येत चाललाय. किंबहुना, आपण तो ओढावून घेतोय.” बिलान गंभीरपणे म्हणाले, “यावर फक्त जनजागृतीसाठी प्रयत्न करत राहणे हा एकच मार्ग आमच्या हातात आहे. एक दिवस सगळे

मानव शहाणे होतील आणि सर्वकाही नियंत्रणात येईल, अशी आपण आशा करूया.”

प्रत्यंकार आणि बिलान यांनी वित्रोमांच्या चेहऱ्याकडे पाहिलं. त्यांचं या दोघांच्या बोलण्याकडे लक्षच नव्हतं. मघापासून ते कोणत्यातरी खोल विचारांत बुडालेले होते.

“वित्रोमा, तुला झालंय तरी काय? आज शांत शांत आहेस. नेहमीप्रमाणे चर्चेत भाग घेत नाहीयेस? तुझ्या पुरातन इतिहासकाळात कुठं हरवलास की काय?” प्रत्यंकारांनी विचारलं. श्री. वित्रोमा हे एक जगप्रसिद्ध इतिहासतज्ञ होते. इतिहासात त्यांना प्रचंड रस होता आणि तेवढंच सखोल ज्ञानही होतं. आपल्या आयुष्याची कित्येक वर्षं त्यांनी इतिहास संशोधनात खर्ची घातली होती.

“इतिहासात हरवलो असं नाही, पण इतिहासाबद्दलच विचार करतोय.” वित्रोमा म्हणाले, “मी अतिप्राचीन मानवी जीवनासंबंधी अनेक पुस्तकं चाळली आहेत आणि त्याबद्दल माझ्या डोक्यात एक नवा सिद्धांत उभा होऊ पाहतोय.”

“सिद्धांत? कसला सिद्धांत?”

“तो मी वेळ आल्यानंतर जाहीर करेनच. त्यासाठी माझ्याकडे आत्ता पुरावे नाहीत. आणि हो, प्रत्यंकार, माझ्या सिद्धांतात तुझी ही अर्था मोहीम फार महत्त्वाची भूमिका बजावणार आहे.”

“आँ... काय?” प्रत्यंकार ते ऐकून आश्चर्यचकितच झाले. त्यांनी विचारलं, “अर्था मोहीमेचा तुझ्या इतिहासाशी काय संबंध आहे?”

“संबंध आहे.” वित्रोमा म्हणाले, “अतिशय दृढ संबंध आहे. तुझ्या मोहीमेतून निघणाऱ्या निष्कर्षांवरतीच माझा सिद्धांत बेतलेला आहे. त्यामुळे ‘पेनॉर’च्या मोहिमेतून मिळणारी खडानखडा माहिती मला कळवायला विसरू नकोस.”

वित्रोमांनी प्रत्यंकार आणि बिलानना बुचकळ्यात टाकलं. प्रत्यंकारांनी नकळतच मान डोलावली.

“चला, निघुया?”

त्यांची भेट संपली.

*

दीड महिन्याच्या दीर्घ प्रवासानंतर पेनॉर स्पेसक्राफ्ट मुनॉसवरती उतरलं. संपूर्ण मानवजातीसाठी तो एक अत्यंत अभिमानाचा क्षण होता. टिटॅनपासून सुमारे तीन अब्ज किलोमीटर अंतरावर असणाऱ्यांना अर्थां ग्रहाच्या उपग्रहावर मानवाचे पाऊल पडले होते. श्री. प्रत्यंकार तर आनंदाने वेडे झाले होते.

“अभिनंदन, अॅस्ट्रो-ए, मुनॉसवरती पाऊल ठेवणारा तू पहिला मानव आहेस!” प्रत्यंकारांनी रेडिओ कॉलद्वारे अंतराळयात्रींचं अभिनंदन केलं. प्रत्युत्तर यायला काही मिनिटं लागली.

“धन्यवाद, सर. इथं सर्वकाही सुरळीत आहे. स्पेसशिपचं मेन इंजिन बंद केलं आहे. स्पेसशिपच्या कोणत्याही भागाला साधं खरचटलंदेखील नाहीये. काही वेळात आम्ही जीर्ण झालेले आवरण काढून नवे बसविणार आहोत, ओव्हर.” अॅस्ट्रो-ए ने माहिती दिली.

“व्हेरी गुड.” प्रत्यंकार म्हणाले, “गो अॅन! तुम्हाला नेमून दिलेली कामे पूर्ण करा. रोव्हरला रिलीज करा. तिथल्या मातीचे नमुने घ्या. स्पेसशिपची डागडुजी करणारी स्वयंचलित यंत्रणा सुरू करा. छायाचित्रे घ्या. ओव्हर. ”

“येस सर. रोव्हरचा कॅमेरा इथली छायाचित्रे घेऊन टिटॅनकडे पाठवेलच. नियोजित वेळेत आम्ही आमचे काम पूर्ण करणार आहोत. एव्हरीथिंग इज अंडर कंट्रोल. ओव्हर.”

“तुमच्या कामासाठी हार्दिक शुभेच्छा. ओव्हर अँड आऊट.” प्रत्यंकार म्हणाले. नियंत्रण कक्षाच्या स्क्रिनवरती आता मुनॉसचा पृष्ठभाग दिसायला लागला होता. सर्वत्र खडकाळ जमिन होती. गुरुत्वाकर्षण कमी असल्यामुळे अवकाशयात्रींना उड्या मारत चालावे लागत होते. काही वेळ फोटो काढण्यात आणि मातीचे नमुने गोळा करण्यात गेला. आणि अचानक –

“सर, तुम्ही ऐकताय का?” अँस्ट्रो-ए चा आवाज आला.

“हो, मी ऐकतोय. काय झालं?” प्रत्यंकार म्हणाले.

“इथं आम्हाला काहीतरी धक्कादायक मिळालंय.” अँस्ट्रो-ए म्हणाला.

“धक्कादायक म्हणजे काय?”

“इथल्या मातीमध्ये आधीच कोणाचीतरी पावले उमटलेली आहेत!” अँस्ट्रो-ए ने हादरवून टाकणारी खबर सांगितली.

“काय?” प्रत्यंकार जवळजवळ उडालेच. त्यांनी स्क्रिनवर नीट निरखून पाहिलं. खरोखरीच मुनॉसच्या भूमीवर कुणाचीतरी पावले उमटलेली होती.

“हे शक्य नाही! हे कदापिही शक्य नाही!!” प्रचंड धक्का बसलेले प्रत्यंकार पुटपुटले. मग ते अॅस्ट्रो-ए ला म्हणाले, “तुम्हाला खात्री आहे का, की ती तुमच्यापैकी कुणाची नाहीयेत?”

“निश्चितच नाहीत. आम्ही काही क्षणांपूर्वीच इथं उतरलो आहे. आम्ही येण्याच्या आधीपासूनच ती येथे आहेत.” अॅस्ट्रो-ए चा आवाज आला.

“मुनॉसवरती जीवसृष्टी नाही, हे आपल्याला सॅटेलाईट्सच्या अहवालात स्पष्ट झाले आहे. आपल्या सॅटेलाईट्सनी मुनॉस आणि अर्थाची संपूर्ण पाहणी केलेली आहे.” प्रत्यंकार म्हणाले. एक अशक्यप्राय कोडं त्यांच्या समोर उभं राहू पाहात होतं.

“इथं आणखी काहीतरी आहे! इथं आणखी काहीतरी आहे!!” अॅस्ट्रो-बी चा अतिउत्साहीत आवाज ऐकू आला. प्रत्यंकारांचे आणि नियंत्रण कक्षातल्या प्रत्येकाचे श्वास रोखले गेले.

“काय आहे तिथं? काय पाहताय तुम्ही?” प्रत्यंकारांनी विचारलं. आता सर्वांची उत्कंठा शिगेला पोहोचली होती.

“इथं एक धातूची प्लेट आहे.” अॅस्ट्रो-ए म्हणाला. क्षणातच सर्वांना स्क्रिनवर भूमीत रोवलेली ती प्लेट दिसली.

“त्यावर विचित्र लिपित काहीतरी कोरलेलं आहे.” अॅस्ट्रो-ए म्हणाला. अॅस्ट्रो-सी ने ती प्लेट हातात घेतली. सर्वजण स्क्रिनवर

पाहात होते. खरोखरीच त्यावर न कळण्यासारख्या लिपित काहीतरी मजकूर कोरलेला होता. गूढतेचा हा कळस होता. या सर्व प्रकारातून एकच निष्कर्ष निघत होता.

‘आपल्याआधी मुनॉसवर कोणीतरी आलेलं होतं.’

‘हे सगळं अनाकलनीय आणि डोक्याच्या बाहेरचं आहे!’
प्रत्यंकार डोक्याला हात लावत म्हणाले.

‘तुम्ही आणखी शोध घ्या आणि नवीन काही सुगावा लागण्यासारखे मिळते का ते पहा. काही धोका वाटला, तर तात्काळ स्पेसशिपकडे परत फिरा.’ त्यांनी अंतराळवीरांना आदेश दिला.

काय करावं, हे कुणालाच समजत नव्हतं. मुनॉसवर आधी एलियन उतरले असतील अशी कल्पना कुणाच्या ध्यानीमनीही नव्हती. प्रत्यंकार कंट्रोल रूममधून बाहेर आले. त्यांना अचानक वित्रोमांची आठवण झाली. त्यांनी प्रत्यंकारांना पेनॉर मोहीमेचा निष्कर्ष कळविण्यास सांगितलं होतं.

‘हॅलो... हॅलो वित्रोमा... मी प्रत्यंकार बोलतोय... ‘
प्रत्यंकारांनी लगेच वित्रोमांना संपर्क केला.

“मुनॉसवरच्या यशस्वी पदार्पणाबद्दल अभिनंदन.” वित्रोमा म्हणाले, “काय झालं? तुला तर आनंदित असायला हवं. तू असा चिंताग्रस्त का दिसतो आहेस?”

“मुनॉसवरून धक्कादायक माहिती मिळाली आहे वित्रोमा!” प्रत्यंकार उत्तेजित आवाजात म्हणाले, “तिथे कुणाच्यातरी पावलांचे निशाण मिळाले आहेत. आणखीही काही गोष्टी मिळाल्या आहेत. मला तर वाटतंय, की तिथं कोणीतरी एलियन्स वस्ती करून राहात असावेत, किंवा भूतकाळात आपल्या आधीच तिथं येऊन गेले असावेत.”

पण प्रत्यंकारांनी अपेक्षा केली होती तितका धक्का वित्रोमांना बसला नाही. त्यांचा चेहरा शांतच होता. फक्त आता त्यावर एक चिंतेची छटा दिसत होती.

“आणखी काय मिळालंय तिथं?” त्यांनी विचारलं.

“एक धातूची प्लेट मिळाली आहे. त्यावर एलियन्सनी त्यांच्या लिपित काहीतरी कोरून ठेवलं आहे.”

“त्या प्लेटचं छायाचित्र मला पाठवशील का?” वित्रोमांनी विचारलं, “त्या लिपीची उकल करण्यात माझ्या ज्ञानाचा काही उपयोग झाला तर पाहू.”

“अरे मित्रा, ही काही एखाद्या उत्खननात सापडलेली वस्तू नाहीये. आपल्यापासून अब्जावधी किलोमीटर अंतरावरच्या अज्ञात भूमीवरील ही गोष्ट आहे. तुझा इतिहासाचा अभ्यास कितीही गाढा असला, तरी त्यामुळे एलियन्सच्या लिपीचा उलगडा होणं शक्य नाही.” प्रत्यंकारांनी वित्रोमांना समजावण्याचा प्रयत्न केला.

“नाही प्रत्यंकार, तरीही माझा हट्ट आहे. ती प्रतिमा तू मला पाठवून देच! कोण जाणे, यातून एखादा अनपेक्षित निष्कर्ष निघेलही!” वित्रोमा म्हणाले.

“ठीक आहे बाबा. देतो पाठवून. होऊ दे तुझं समाधान!” प्रत्यंकार माघार घेत म्हणाले.

“त्या लिपीबद्दल मला काही माहिती मिळाली, तर संध्याकाळी कॉल करेन तुला.” वित्रोमा म्हणाले.

“ठीक आहे.” प्रत्यंकार म्हणाले. फोन डिस्कनेक्ट झाला.

*

प्रत्यंकारांनी वित्रोमांच्या फोनची मुळीच अपेक्षा केली नव्हती. उलट त्यांची खात्रीच होती, की वित्रोमांचा फोन येणार नाही. पण आश्चर्यकारकरीत्या तो आला.

“वित्रोमा! तू मला त्या लिपीची उकल झाली म्हणून सांगण्यासाठी तर फोन केलेला नाहीयेस ना? तुझा चेहरा अतिउत्साहीत झालेला दिसतोय. तसं झालं असल्यास तुझ्याकडे अतिमानवी शक्ती आहेत, असं मला म्हणावं लागेल!”

“माझ्याकडे कोणत्याही अतिमानवी शक्ती नाहीत मित्रा, पण खरोखरच मी त्या लिपीची उकल केली आहे!” वित्रोमा जोरजोरात श्वास घेत म्हणाले. प्रत्यंकारांच्या डोळ्यांसमोर काजवेच चमकले.

“क्... काय... काय सांगतोस काय??” त्यांनी अडखळत विचारलं.

“होय. मी माझ्या इतिहासाचं ज्ञान पणाला लावलं आणि मला अखेर ते सापडलंच. माझ्या कारकीर्दीतील हे सगळ्यात मोठं यश आहे, प्रत्यंकार! त्या प्लेटवरती जे काही कोरलं आहे, ते इंग्रजी या भाषेत कोरलेलं आहे. ती भाषा आपल्याच टिटॅनवर अतिप्राचीन काळात वापरात होती.”

“काय?? आपल्याच ग्रहावर??” प्रत्यंकारांना आता वेड लागायची पाळी आली होती.

“होय. हजारो वर्षांपूर्वी. अगदी सुरुवातीच्या काळात. त्या प्लेटवरील वाक्यं अशी आहेत :

***HERE MEN FROM THE PLANET
EARTH
FIRST SET FOOT ON THE MOON
JULY 1969 A. D.
WE CAME
IN PEACE FOR ALL MANKIND***

याचा अर्थ असा होतो :

पृथ्वी या ग्रहावरील मानवांनी

इ. स. १९६९ साली चंद्रावर

प्रथम पाऊल ठेवले. आम्ही येथे संपूर्ण

मानवजातीच्या शांततेसाठी आलो

“मानवांनी पाऊल ठेवले? पण हे तर असंभव आहे!” प्रत्यंकार जोराने मान हलवत ओरडले. त्यांचं डोकं आता बधिर व्हायला लागलं होतं, “आपण तर आत्ताच या ठिकाणी पाऊल ठेवतोय. आणि पृथ्वी ग्रहावरील मानव, चंद्र, इ. स. १९६९ हा सगळा काय प्रकार आहे?”

“हाच तर माझा सिद्धांत आहे, मित्रा!” वित्रोमा म्हणाले, “मी उद्याच तो जाहीर करणार आहे. तू फक्त आजचा दिवस वाट पहा. मी उद्या या कोड्याची सविस्तर उकल करेन.”

“ठीक आहे.” प्रत्यंकारांनी संभ्रमावस्थेतच कॉल बंद केला.

*

टिटॅनच्या इंटरनॅशनल कॉन्फरन्समध्ये आपला नवा सिद्धांत जाहीर करण्यासाठी श्री. वित्रोमा उभे राहिले त्यावेळी टिटॅनवरील प्रत्येक मनुष्य त्यांच्याकडे उत्कंठेने पाहात होता. मुनॉसवर सापडलेल्या अनाकलनीय गोष्टींनी संपूर्ण टिटॅनवर खळबळ माजवली होती. त्या सर्वांचा उलगडा काही क्षणांतच वित्रोमा करणार होते.

“समस्त टिटॅनवासीयांना माझा प्रणाम!” वित्रोमांनी सुरुवात केली, “माझ्या प्रिय ग्रहबांधवांनो, मी आज जे सांगण्यास निघालो आहे, ते निश्चितपणे धक्कादायक आणि खळबळजनक आहे. हजारो वर्षांच्या इतिहासात ते सत्य लुप्त झाले होते. पण आता मी ते तुम्हा सर्वासमोर ठेवत आहे.

टिटॅनवासीय मानवांनो, आपण हजारो वर्षांपासून टिटॅन ग्रहावर राहात आहोत. इथेच आपली उत्क्रांती झाली, इथेच आपला विकास झाला आणि आपण हा प्रगतीचा डोलारा उभारला. टिटॅनच्या पोटातील प्रचंड खनिजसंपत्ती वेळोवेळी आपल्या उपयोगी पडली. टिटॅनच्या भूमीत आपण वाढलो. त्यामुळे आपण टिटॅनला जन्मदाता म्हणतो. पण आज मी आपल्या या समजुतीला हादरा देत आहे. मी तुम्हाला सांगू इच्छितो, की मानव हा टिटॅनवरचा नाही! टिटॅन आपला जन्मदाता नाही, तर तो फक्त पालनकर्ता आहे. आपण या ग्रहावरचे नाही आहोत. आपले मूळ ठिकाण वेगळेच आहे!”

संपूर्ण टिटॅनवर ते शब्द वादळासारखे घुमले.

“होय, हेच सत्य आहे. टिटॅनवर मानव उपरा आहे. टिटॅन स्पेस एजन्सीने आत्ता ज्या ‘अर्था’ ग्रहाकडे सध्या मोहीम उघडली आहे,

तोच आपला मूळ ग्रह आहे. तेच आपले जन्मस्थान आहे. आपण मूळचे ‘अर्था’ ग्रहाचे रहिवासी आहोत.”

प्रत्येक टिटॅनवासीयासाठी हे विधान निश्चितच धक्का देणारे होते. वित्रोमा पुढे म्हणाले,

“आता मी तुम्हाला पहिल्यापासून सगळेकाही सविस्तर सांगतो. हजारो, कदाचित लाखो वर्षांपूर्वी आपली मानवजात ‘अर्था’ ग्रहावर वास्तव्य करत होती. त्यावेळचे मानव तिला ‘अर्थ’ म्हणजेच ‘पृथ्वी’ असे संबोधित करत होते. सजीवांची पहिली निर्मिती तेथेच झाली. त्यामध्ये उत्क्रांती होत होत मनुष्यप्राणी निर्माण झाला. त्यानेदेखील पृथ्वी ग्रहावर स्वर्ग बनवला – जसा आपण टिटॅनवरती बनवला आहे. त्याने प्रगतीची अत्युच्च पातळी गाठली. पृथ्वीवरचे मानव आपल्यापेक्षा कितीतरी पटीने प्रगत होते. काल आपल्याला जी धातूची पट्टी मुनॉसवरती मिळाली, ती पृथ्वीवरील मानवाने विकसनशील अवस्थेत असताना जेव्हा तिथे पहिले पाऊल ठेवले होते, तेव्हाची आहे. इ. स. किंवा A. D. ही त्यांची कालगणना असावी.मुनॉसवर वातावरणाचा अभाव असल्यामुळे ती धातूची पट्टी आणि त्या मानवांची पावलं हजारो वर्षे आहे तशी टिकून राहिली.

मानव जेव्हा प्रगती करत होता, तेव्हा त्याच विपरीत परिणाम पृथ्वीच्या वातावरणावर होत होता. पर्यावरणाची स्थिती ढासळत चालली होती. पृथ्वीभोवती असलेला ओझोनचा थर नष्ट होत चालला होता. अशा परिस्थितीत वैज्ञानिक प्रगती काय कामाची? शेवटी शेवटी पृथ्वीवर राहणे मानवाला अशक्य झाले. टिटॅनवरच्या काही अतिप्राचीन पौराणिक साहित्यात असा उल्लेख आहे, की मानवाच्या मूळच्या भूमीवर प्रलय झाला आणि त्यात सर्वकाही नष्ट झाले. त्यामुळे त्याने राहण्यासाठी टिटॅन हा उपग्रह शोधला.

तो प्रलय नक्की कशा स्वरूपाचा होता, -ते सांगता येत नाही. पण तो मानवाने स्वतःच ओढावून घेतला होता, हे खरे. त्याला येणाऱ्या संकटाची चाहूल लागली होती. प्रलयाच्या शंभर वर्षे आधीच त्याने टिटॅनवर राहण्यायोग्य वातावरण निर्माण करण्यास सुरुवात केली असावी. त्याने चंद्र किंवा अर्थाचा लगतचा ग्रह मंगळ, ज्याला आपण 'मरिक्स' म्हणतो, त्यांची राहण्यासाठी निवड का केली नाही, हे ठाऊक नाही. बहुधा त्याला पुन्हा उभे राहण्यासाठी आवश्यक असणारी खनिज संपत्ती त्या दोन ठिकाणी मिळाली नसेल. टिटॅनवर ती मुबलक प्रमाणात उपलब्ध होती. म्हणून त्याने टिटॅनची निवड केली असावी.

मग प्रलयाच्या काळात प्रचंड विध्वंस झाला. एकूण लोकसंख्येच्या केवळ एक लक्षांश मानवच शिल्लक राहिले. बाकी सारे मारले गेले. मग मानवाने उरलेसुरले प्राणी, पक्षी, झाडे, यंत्रे आणि त्याचे जे काही तंत्रज्ञान होते, ते टिटॅनवर हलवले. आता त्याच्यासमोर पुन्हा शून्यातून उभे राहण्याचे आव्हान होते. मग पुन्हा त्याचे उत्क्रांतीसम जीवन सुरू झाले. इथल्या अतिशय थंड वातावरणाशी जुळवून घेण्यात त्याला काही शतके घालवावी लागली. ग्रहाभोवती त्याने कृत्रिमरीत्या ओझोनचा थर निर्माण केला. मग पुढे बुद्धीमत्तेच्या जोरावर त्याने पुन्हा एकदा झेप घेतली. टिटॅनवर नंदनवन निर्माण केले. त्याच्या या प्रगतीत खरा इतिहास पुसला गेला. आणि जो राहिला, तो दंतकथा आणि पौराणिक कथांच्या स्वरूपात राहिला.

आपण सध्या आपल्या भाषेत खगोलीय वस्तूंना जी नावे वापरतो, तीदेखील पृथ्वीवरच्या इंग्रजीचा अपभ्रंश होऊनच आलेली आहेत. जसे 'अर्थ' चे अर्था, 'मून' चे मुनॉस, 'ज्युपिटर' चे ज्युपिट्रा, 'सॅटर्न' चे सॅट्रिनो इत्यादी. आपल्या ग्रहाला ते 'टायटन' असे संबोधायचे. सॅट्रिनो, अर्थात शनिचा सर्वात मोठा उपग्रह टायटन.

हे सगळे होऊन हजारो वर्षे लोटली आणि आता नियतीचे चक्र फिरून तेथेच येऊन थांबले आहे. पृथ्वीवरच्या मानवाने जशी प्रगती केली, त्याच वाटेवर आपणही आहोत आणि पृथ्वीवरच्या मानवाने जी चूक केली, तीच आपणही करत आहोत. लोकसंख्येचा विस्फोट झाला आहे. पर्यावरण सर्व बाजूंनी पोखरले गेले आहे. टिटॅनचा खनिजसाठा संपण्याच्या मार्गावर आहे. आपण आपल्यासाठीच तयार केलेला ओझोनचा थर विरळ होत चालला आहे. मानवाने प्रगती करून कितीही वरचढ होण्याचा प्रयत्न केला, तरीही निसर्ग हाच सर्वकष असतो. तुम्ही अतिरेक करायला लागलात, की क्षणात तो तुमचा डाव उधळून लावतो. त्यामुळे माझी प्रत्येक टिटॅनवासीयाला कळकळीची विनंती आहे, की आता तरी जागे व्हा. अनुभवातून शहाणे होणारी आपली मानवजात आहे. एका प्रलयातून मानव वाचला, म्हणून तो आताही यशस्वी होईल असे नाही. आपला विनाश आपण आपल्याच हातांनी ओढावून घेत आहोत. आणि तो थांबविणे हेदेखील आपल्याच हातात आहे. या गोष्टीची इथून पुढे जाणीव ठेऊया आणि त्याप्रमाणे वागूया. धन्यवाद!!

***

कॉमेट- एक्स

स्थळ : भारतीय लष्कर प्रमुखांचे घर, नवी दिल्ली

त्या भव्यदिव्य बंगल्याच्या समोर एक दिमाखदार पोर्श गाडी येऊन उभी राहिली. बाजूला त्या गाडीचीच वाट पाहणारे दोनतीनजण झटकन् पुढे झाले. गाडीचं दार उघडलं गेलं आणि आतून एक रुबाबदार मनुष्य खाली उतरला. त्याचं वय पस्तीस ते चाळीस असावं. पण त्याचा चेहरा अगदी पंचवीस वर्षांच्या तरुणासारखा उत्साही होता. वेल् मेन्टेन्ड बॉडी होती. काळेभोर खुसखुशीत केस वाऱ्यावर भुरभुरत होते. काळेभोर, पाणीदार डोळे आसपासच्या वातावरणाचा वेध घेत होते, आजुबाजुच्या व्यक्तींचं निरिक्षण करत होते. कपडे तसे कॅज्युअलच होते. तिथं उपस्थित असलेल्या लोकांच्या 'फॉर्मल' पेहरावांपेक्षा या महाशयांचा पोषाख वेगळा वाटत होता.

“या, श्री. पंडित! आम्ही तुमचीच वाट पाहात होतो.”
सीआयडीचे हेड अॉफिसर श्री. प्रद्युम्न पुढे होत त्या मनुष्याला म्हणाले.

“कुठे जायचं आहे?” श्री. महाजननी विचारलं.

“वरती, श्री. सिन्हा यांच्या बेडरूममध्ये. इकडून या, श्री. महाजन.” प्रद्युम्न म्हणाले.

“मला ‘अल्फा’ म्हटलेलं जास्त आवडेल, श्री. प्रद्युम्न.” तो मनुष्य एक मिस्कील स्मित करत म्हणाला. श्री. प्रद्युम्न यांच्या कपाळावर हलकीशी आठी उमटून गेली.

“बरं, अल्फा.” प्रद्युम्न म्हणाले, “खुपच रहस्यमय घटना. चार तासांपूर्वी, म्हणजे रात्री दहा वाजण्याच्या सुमारास श्री. सिन्हा त्यांच्या बेडरूममध्ये मृतावस्थेत आढळले. ९ वाजता डिनर करून ते त्यांच्या बेडरूममध्ये गेले होते, असं त्यांची पत्नी सांगते.”

“त्यांच्या मृतदेहाला सर्वात पहिला तिनेच पाहिलं का?” अल्फाने विचारलं.

“होय.” श्री. प्रद्युम्न म्हणाले, “स्वयंपाकघरातील काम उरकून त्या बेडरूममध्ये गेल्या आणि तिथं त्यांना श्री. सिन्हा जमिनीवर पडलेले आढळले.”

“त्यावेळी घरी आणखी कोण होतं?”

“कोणीच नाही.” प्रद्युम्न म्हणाले, “सिन्हा पतीपत्नींना एक मुलगा आहे, जो नेव्हीमध्ये आहे. तो सध्या केरळात असतो. आणखी एक मुलगी, जी जर्मनीला उच्चशिक्षणासाठी गेली आहे.

घरी श्री. व सौ. सिन्हा दोघंच असतात. बाकी नोकरमाणसं आहेत, पण ते रात्रीच्या वेळी बंगल्यात नसतात. बंगल्याच्या गेटला सिक्युरिटी गार्डस असतात.”

अल्फा काहीच बोलला नाही. ते पायऱ्या चढून वरच्या मजल्यावरील श्री. सिन्हांच्या बेडरूममध्ये प्रवेशले. तिथे फोटोग्राफर्स, ठसेतज्ञ आणि सीआयडीचे दोन डिटेक्टिव्हज उपस्थित होते. रुमच्या मधोमध पलंग होता. उजव्या बाजूला बंदिस्त भिंत होती आणि डाव्या बाजूला खिडकी होती. पलंगाला लागूनच लष्करप्रमुख श्री. सिन्हांचा मृतदेह निश्चल अवस्थेत पडला होता.

“अरेरे...!” अल्फा ते दृश्य पाहून हळहळत बोलला. त्याचे डोळे मृतदेहाच्या सर्वांगावरून भिरभिरत होते, “यांचा मृत्यू झालाय तरी कशामुळे?”

अल्फाने सिन्हांच्या बॉडीचं काळजीपूर्वक परिक्षण केलं. कुठंही झटपट झाल्याचं चिन्ह नाही, रक्ताचे डाग नाहीत, गळा आवळल्याच्या खुणा नाहीत किंवा विषप्रयोग झाल्याचाही संभव नाही.

“हाच तर सर्वात गहन प्रश्न आहे, अल्फा!” प्रद्युम्न सचिंत आवाजात म्हणाले, “यांचा मृत्यू हृदयविकाराचा झटका येऊन

झालाय, असंही म्हणता येत नाही. कारण यांच्या शरीरावर घामाचा लवलेशही नाहीये.”

अल्फाने आपल्या शोधक नजरेने संपूर्ण खोलीची बारकाईने तपासणी केली. मग त्याने फिंगरप्रिंट्स एक्सपर्ट्सना विचारलं,

“खोलीत कोण्या नवख्या व्यक्तीच्या हातांचे किंवा पावलांचे ठसे मिळाले आहेत का?”

“नाही, सर. खोलीत फक्त श्री. व सौ. सिन्हांच्या पावलांचे ठसे आहेत.” एका ठसेतज्ञाने माहिती पुरवली.

“मृत्यूच्या वेळी ही खिडकी बंदच होती का?” अल्फाने बेडरूममधल्या एकमेव खिडकीकडे निर्देश करत विचारलं.

“होय. खिडकी आतून बंद होती. दरवाजा उघडा होता, पण तिकडून येण्यासाठी घराच्या आतून जिना चढावा लागतो. सौ. सिन्हा शपथेवर सांगतायत, की त्यांनी कोणालाही घरात आलेलं पाहिलं नाही. आणि शिवाय बाहेरून कोणी येण्याची शक्यता नाहीच. कारण बंगल्याच्या सिव्क्युरिटी गार्ड्सनी कोणाला आत येताना पाहिलं नाही. सीसीटीव्ही कॅमेऱ्यांतही सगळं क्लिअर दिसतंय. “

“तुम्ही सौ. सिन्हांची कसून चौकशी केली का? परिस्थिती पाहता त्याच या प्रकरणातील प्रमुख संशयित ठरतात.” अल्फा म्हणाला.

“हो. त्यांची चौकशी सुरू आहे. पण त्यांच्या जबाबात काही संशयास्पद असं दिसत नाहीये. आणि सिन्हा पतीपत्नींचे संबंध चांगले होते, असं आम्हाला कळालं आहे. त्यामुळे यामागे सौ. सिन्हांचा हात असेल, असं वाटत नाही.”

अल्फा त्याची हनुवटीच्या खाली राखलेली छोटीशी दाढी कुरवाळत विचार करत होता.

“आम्ही तर ही केस पाहून पूर्णपणे चक्रावून गेलो आहोत.” प्रद्युम्न म्हणाले, “यांच्या मृत्यूबाबत म्हणावं तरी काय? नैसर्गिक मृत्यू? तुम्हाला काय वाटतं?”

“ठाऊक नाही.” अल्फा म्हणाला, “पोस्ट मॉर्टममध्येच काहीतरी कळेल असं वाटतं.”

“तुम्ही चार दिवसांपूर्वी हिमाचल प्रदेशच्या मुख्यमंत्र्यांच्या झालेल्या मृत्यूबद्दल काही ऐकलं आहे का?” प्रद्युम्ननी विचारलं.

“हो ठाऊक आहे. वर्तमानपत्रात त्यांचा ‘हृदयविकाराने मृत्यू’ असं छापून आलं होतं.” अल्फा म्हणाला.

“ती एक शुद्ध थाप होती, अल्फा.” प्रद्युम्न म्हणाले, “त्यांचा मृत्यूदेखील अगदी असाच संशयास्पद पद्धतीने झाला होता. आजही तशीच केस पाहून मला काहीच सुचेनासं झालं आणि मी तुम्हाला फोन लावला. तरी बरं, तुम्ही दिल्लीतच होता. नाहीतर तुम्हाला इथे यायला आणखी विलंब झाला असता.”

“श्री. प्रद्युम्न, पोस्ट मॉर्टमचा रिपोर्ट आला, की लगेच मला कळवा. त्यावरून पुढे काय करायचं, ते मी ठरवेन.” अल्फा म्हणाला.

“ठीक आहे. या मृत्यूंचा छडा लावण्याबद्दल मला वरून प्रेशर आहे. तुमची किर्ती ऐकून स्वतः होम मिनिस्टरनी मला तुम्हाला बोलावून घ्यायला सांगितलं. लवकरच तुम्हाला काहीतरी धागेदोरे मिळतील, अशी आशा आहे.

“नक्कीच.”

रात्रीच्या अंधारात अल्फाची गाडी लष्करप्रमुखांच्या बंगल्यातून बाहेर पडली.

*

स्थळ: अल्फाचा फ्लॉट, मुंबई

“भारतीय लष्करप्रमुखांचा हृदयविकाराच्या झटक्याने मृत्यू! काय विलक्षण धूळफेक आहे!” हातातला पेपर बाजूला टाकत अल्फा म्हणाला, “मी पैजेवर सांगतो प्रभू, ते हे सोंग फार काळ टिकवू शकणार नाहीत!”

त्याच्या शेजारी सोफ्यावर बसलेला त्याचा मित्र प्रभव हसला. अल्फा ती घटना घडल्यानंतर दोनच दिवसांत घरी आपल्या मुंबईतील फ्लॅटवर परतला होता. त्याच्या ‘इंटेलिजन्स सर्व्हिसेस’ची ख्याती आता जगभर पसरली होती. सीआयडी आणि पोलीस त्याला किचकट प्रकरणांत तपासासाठी पाचारण करत असत. लष्करप्रमुखांचा मृत्यू ही अशाच गुंतागुंतीच्या केसेसमधील एक होती.

“मग यामागचा नक्की फंडा तरी काय आहे अल्फा?” प्रभवने आपल्या टक्कल पडू लागलेल्या डोक्यावरून हात फिरवत विचारलं, “हिमाचल प्रदेशचे मुख्यमंत्री आणि भारताचे लष्करप्रमुख, या दोघांचा मृत्यू कशामुळे झालाय?”

“पोस्टमॉर्टेमचा रिपोर्ट सांगतो, की दोघांच्याही केसमध्ये हृदयाला रक्तपुरवठा करणारी रक्तवाहिनी फुटली आहे. त्यामुळे अगदी काही क्षणांत त्यांचा मृत्यू झाला आहे.”

“हं... म्हणजे नैसर्गिक मृत्यूच!”

“नाही.” अल्फाने मान हलवली. ते पाहून प्रभवला आश्चर्य वाटलं, “त्यांच्या हृदयातील रक्तवाहिनी फुटली आहे म्हणजे अक्षरशः बर्स्ट झालीये. असं वास्तविकतः कधीच घडत नाही. आत्तापर्यंतच्या मेडिकल तंत्रज्ञानाच्या माहितीनुसार सुरुवातीला ती रक्तवाहिनी कमकुवत होते, मग तिला छिद्रे किंवा भेगा पडून बारीक रक्तस्राव सुरू होतो. ही लक्षणे माणसाला आधी जाणवून येतात. श्री. सिन्हांच्या बाबतीत अशी कोणतीच लक्षणे नव्हती, किंबहुना ते खूपच फिट अँड फाईन होते, असं त्यांचे डॉक्टर म्हणतात. त्यामुळे त्यांची हृदयातील रक्तवाहिनी अचानक फुटणं हे एक गूढच आहे. मला यात काहीतरी काळंबेरं असल्याचा संशय येतोय.”

“वा! म्हणजे तुला असं म्हणायचंय, की कोणीतरी त्यांच्या तोंडातून कात्री घालून ती रक्तवाहिनी कापली आणि त्यांचा खून केला!” प्रभव उपहासाने म्हणाला.

“तसं शक्य असतं, तरीही मी एवढा चिंतीत नसतो. पण सिन्हा यांच्या खोलीत कोणाही नवख्या माणसाच्या पावलांचे ठसे नाहीत आणि तिथं येण्यासाठी दाराशिवाय दुसरा रस्ताही नाही. “

“जर तू म्हणतोस की हा खून आहे, तर तो झालाय तरी कसा मग?”

“तेच तर शोधून काढायचंय ना!” अल्फा म्हणाला, “बरं, जाऊदे ते. तुझी सुट्टी काय म्हणतेय?”

“सुट्टी! सात दिवसांच्या सुट्टीमधले चार दिवस गेलेदेखील! इचलकरंजीला घरी जाऊन आलो. म्हटलं तीन दिवस तुझ्याकडे मुक्काम ठोकूया.” प्रभव म्हणाला. तो इस्रोमध्ये एक वरीष्ठ शास्त्रज्ञ म्हणून काम करत होता.

“कसं चाललंय तुझं संशोधन?” अल्फाने विचारलं.

“चाललंय.” प्रभव म्हणाला, “तू आठवड्याभरापूर्वी भारत-चीन सीमेवर पडलेल्या उल्केबद्दल काही ऐकलंयस का?”

“हो, पेपरात एक छोटी बातमी होती त्याची.” अल्फा म्हणाला.

“दीड मीटर त्रिज्येची ती उल्का भारताच्या सीमेवरील डोंगराळ भागात पडली आहे. पाच दिवस ती शोधण्याचं काम सुरू होतं. आजच ती सापडलीय. आता पुढच्या दोन दिवसांत ती विश्लेषणासाठी इस्रोच्या रिसर्च विंगमध्ये आणली जाईल. एकदा ती तिथं आली, की मला लगेच निघावं लागेल.”

“छान छान! प्रभू, तू या अवकाशातील दगडधोंड्यांशी लग्न का नाही करत? सुखाने नांदाल तुम्ही!” अल्फा मस्करीच्या सुरात म्हणाला.

“काहीही काय अल्फा! मला त्यात खूप रस आहे, हे तुला ठाऊकच आहे. नाहीतर मीसुद्धा तुला म्हणेन, की प्रेतांशी आणि त्यावरच्या ठशांशी लग्न कर म्हणून!” प्रभव हसत म्हणाला, “त्या उल्केचं नामकरण आम्ही ‘कॉमेट एक्स’ असं केलंय. मला तर तिला कधी एकदा इलेक्ट्रॉन मायक्रोस्कोपखाली घेतोय असं झालंय!”

“बरं, बरं. चल, मला जरा काम आहे आता. सिन्हांच्या केससाठी कुठूनतरी सुरुवात करायला हवी आहे. नंतर बोलुया आपण.” अल्फा उठत म्हणाला.

ते दोघंही आपापल्या कामाला लागले.

*

अल्फा मुंबईला परतल्यानंतर दोनच दिवसांत आणखी एक धक्कादायक घटना घडली. महाराष्ट्राचे कॅबिनेट मंत्री श्री. सरपोतदार यांचा रहस्यमयारित्या मृत्यू झाला. अगदी हुबेहुब श्री. सिन्हा यांच्यासारखाच! अल्फा तातडीने त्यांच्या निवासस्थानी भेट देऊन आला. सर्वत्र तणावग्रस्त वातावरण निर्माण व्हायला सुरुवात झाली होती. महत्त्वाच्या पदावरील व्यक्तींचा असा अचानकपणे

मृत्यू होणे, तेही अतिशय अनाकलनीयरित्या, हे निश्चित चांगले लक्षण नव्हते. यावेळी मात्र वर्तमानपत्रात सत्य बातमी द्यावीच लागली. हृदयविकाराच्या कारणावर हे रहस्य फार काळ झाकून ठेवणं शक्य नव्हतं. श्री. प्रद्युम्न मुंबईत आले आणि सीआयडीच्या अॉफिसमध्ये त्यांची अल्फाशी चर्चा झाली. दुसऱ्या दिवशी रात्री उशिरा अल्फा घरी परतला.

“ये! मला वाटत होतं, की तुझं येणं आता उद्यावर पडतंय की काय!” पेंगुळलेल्या डोळ्यांनी प्रभव म्हणाला. अल्फाने स्वतःला सोप्यावर झोकून दिलं. त्याचा चेहरा तणावग्रस्त दिसत होता.

“आणखी एक मृत्यू!” तो म्हणाला. त्याच्या आवाजात थकवा जाणवत होता, “आता मात्र हे प्रकरण गंभीर वळण घेऊ लागलंय. तीन गूढ मृत्यू. एकाच पद्धतीने झालेले. उलगाडा मात्र काहीच होत नाही!”

“नवीन काहीच मिळालं नाही?” प्रभवने उत्सुकतेने विचारलं.

“नाही.” अल्फा म्हणाला, “पण या तीनही मृत्यूंचा तपास करताना मला एक कुतुहलजनक गोष्ट लक्षात आली. मी गेले दोन दिवस यावर अभ्यास करतोय. त्यातून मला लक्षात आलं, की चीनमध्येही असेच मृत्यू घडून आलेले आहेत, गेल्या आठवड्यात.”

“काय सांगतोस?”

“होय. या सगळ्यामागे काहीतरी सूक्ष्म गोची आहे, हे निश्चित! एखादी गोष्ट सर्वत्र फैलावतीय. अतिशय धोकादायक. हे कोण घडवून आणतंय देव जाणे!”

“हा एखादा जीवाणू किंवा विषाणू असू शकेल का?” प्रभवने विचारलं.

“मला वाटत नाही. हृदयातील रक्तवाहिनी फोडणारा कोणता जीवाणू किंवा विषाणू अजूनतरी अस्तित्वात आलेला नाहीये!” अल्फा म्हणाला, “पण काहीही असो, तू तू तुझी रजा लांबवावीस, हे उत्तम. मला तुझी मदत लागणारे. मी श्री. सरपोतदार यांच्या मृतदेहाभोवतीच्या जागेची धूळ एका पाकीटात जमा करून आणली आहे. ती तू मायक्रोस्कोपखाली तपासावीस, अशी माझी इच्छा आहे.”

अल्फाने एक पाकीट काढून प्रभवच्या समोर ठेवलं.

“या प्रकरणात माझी काही मदत होणार असेलू, तर मी आनंदाने थांबेन.” प्रभव म्हणाला, “पण मला समजत नाही, या धुळीच्या तपासातून काय निष्कर्ष निघणार?”

“तू आधी तपासून तर पहा! काही मिळालं, तर पाहू.” अल्फा म्हणाला, “पण तूर्त तरी एकच काम – मस्तपैकी ताणून देणे! जाम

थकवा आलाय. आता आणखी विचार करण्याची माझ्यात ताकद नाही! चल, शुभरात्री. पुढच्या शोधाला आपण उद्या सुरुवात करू.”

*

स्थळ : आयआयटी पवई, मुंबई

दुसऱ्या दिवशी अल्फा आणि प्रभव आयआयटीमधल्या मटेरिअल्स लॅबमध्ये गेले. प्रभवची तिथं चांगली ओळख होती. त्यांना मायक्रोस्कोप वापरण्याची परवानगी मिळण्यास फार वेळ लागला नाही.

इलेक्ट्रॉन मायक्रोस्कोपमधून दोन तास प्रभव त्या धुळीच्या नमुन्याची तपासणी करत होता. अल्फा हातांवर हात ठेवून त्याच्याकडे अपेक्षेने पाहात होता. बराच वेळ झाल्यानंतर अखेर वैतागून अल्फा मोबाईलवर बौद्धिक चाचणी वगैरे गेम्स खेळू लागला. पाचच मिनिटांत प्रभवच्या ओरडण्याचा आवाज आला.

“ओह माय गॉड!” तो आनंदाश्चर्याने म्हणाला, “धक्कादायक! अविश्वसनीय! असंभव!”

अल्फा धावतच त्याच्यापाशी गेला.

“काय झालं?”

“फक्त एकच मिनिट. मला या भन्नाट गोष्टीचं थोडं नीटपणे अवलोकन करू दे.” प्रभव काँप्युटरवरील स्क्रिन झूम करत बोलला. त्याचा चेहरा आश्चर्याने पूर्णपणे भारून गेला होता.

“चल, मला काय मिळालं, ते मी तुला दाखवतो.” प्रभवने त्याचं निरिक्षण झाल्यानंतर त्या रुममधला प्रोजेक्टर सुरू केला. तो मायक्रोस्कोपच्या काँप्युटरला जोडला होता. काही क्षणांतच मायक्रोस्कोप जे पाहत होता, ते पडद्यावर दिसू लागले. धुळीचा एक एक कण आता रोलरच्या चाकाएवढा मोठा दिसत होता. त्या कणांमध्येच असलेल्या एका वैशिष्ट्यपूर्ण वस्तूने अल्फाचं लक्ष वेधून घेतलं.

“पाहिलंस?” प्रभव म्हणाला. तो अतिशय उत्तेजित झाला होता, “हा एक नॅनोरोबॉट आहे!”

अल्फाने आश्चर्याने ‘आ’ वासला.

“पण... पण हे कसं शक्य आहे?”

“माहित नाही. पण आपल्याला जे काही मिळालंय, ते अगदी स्वप्नवत् आहे, हे नक्की!” प्रभव म्हणाला.

“नॅनोरोबॉट – सध्या आपण जे रोबॉट्स वापरतो, त्याचे अतिसूक्ष्म रूप – नॅनोटेक्नॉलॉजीची कमाल! याचा आकार ०.५ मायक्रॉन ते १० मायक्रॉन यादरम्यान असतो. १ मायक्रॉन म्हणजे आपल्या फूटपट्टीवरील एका मिलीमीटरचे हजार भाग केले, की त्यांतला एक हिस्सा. आपण जो नॅनोरोबॉट पाहतोय, त्याचा आकार फक्त ५.७ मायक्रॉन एवढा आहे. यावरून त्याच्या सूक्ष्मतेची तुला कल्पना येईल. उघड्या डोळ्यांनी तो दिसणं शक्यच नाही. धुळीच्या कणापेक्षाही तो लहान आहे. या नॅनोरोबोचे भाग १ ते १०० नॅनोमीटर आकाराचे असतात (१ नॅनोमीटर म्हणजे १ मायक्रॉनचा हजारावा भाग). हा कार्बनचा बनलेला आहे.”

अल्फा विस्मयाने प्रभवकडे पाहात होता.

“पण...”

“होय, तुझ्या मनात जी शंका आहे, तीच माझ्या मनात आहे.” प्रभव म्हणाला, “पृथ्वीवर अजूनपर्यंत असा नॅनोरोबॉट बनायचा आहे!!”

तिथं मिनिटभर शांतता पसरली.

“नॅनोरोबॉट हे सध्या तरी मानवाचं एक स्वप्नच आहे.” प्रभव म्हणाला, “बरेच शास्त्रज्ञ यावर काम करतायत. वैद्यकीय क्षेत्रात मानवाच्या शरीरात घुसून आतमध्येच शस्त्रक्रिया करण्यासाठी

यांचा वापर होणार आहे. पण काही नॅनोमीटर आकाराचे सर्किट्स बनवणे ही गोष्ट सध्याच्या तंत्रज्ञानाला तरी अशक्य आहे. हा नॅनोरोबॉट तर अतिशय रेखीव आणि अतिशय तज्ञ माणसाने बनविल्यासारखा वाटतोय. याचा एक पार्ट फेल झालाय, म्हणून तो धुळीत निकामी होऊन पडला असावा. इतक्या सूक्ष्म रोबोचे सुटे भाग किती सूक्ष्म असतील, याची केवळ कल्पनाच करावी! हा रोबोट म्हणजे एका अतिशय प्रगत तंत्रज्ञानाचे फलित आहे, अल्फा! आणि ते तंत्रज्ञान सध्या पृथ्वीवर अस्तित्वात नाही!!”

अल्फा आणि प्रभव सुन्न होऊन एकमेकांकडे बघत होते. या सगळ्यातून काय अर्थ निघू पाहात होता, हे त्यांना समजत नव्हतं.

“थोडक्यात, या रोबॉटला शरीरात घुसवलं गेलं आणि हृदयातील रक्तवाहिनी कापून याच्याकरवीच खून केले गेले!” अल्फा विचारपूर्वक आवाजात म्हणाला.

“होय. सध्या तरी तीच गोष्ट शक्य वाटतेय.” प्रभव म्हणाला.

“प्रभव, मला आत्ता लगेच इथं इंटरनेट अॅक्सेस हवा आहे. मिळवू शकशील का?” अल्फाने विचारलं. त्याला काहीतरी सुचलं आहे, हे प्रभवच्या लक्षात आलं. त्याने पटकन् लॅब असिस्टंटला सांगून तिथल्या काँप्युटरवर इंटरनेट ओपन केलं. अल्फा घाईघाईने खुर्चीवर बसला आणि पटापट सर्फ करू लागला.

“काय शोधतो आहेस तू?” प्रभवने विचारलं.

“मला सगळ्या मृत्यूंच्या तारखा हव्या आहेत – भारत आणि चीनमधल्या देखील!”

मृत्यूंच्या तारखांमधून काय निष्पन्न होणार आहे, हे प्रभवला कळेना. अल्फाने इंटरनेटवरून या एकसारख्या घडलेल्या मृत्यूंची माहिती मिळवली आणि एका कागदावर लिस्ट तयार केली. अखेर ती पूर्ण होताच त्याने पेन टेबलावर ठेवून प्रभवला तो कागद दाखवला. त्यावरची यादी अशी होती –

पहिला मृत्यू – चीन - २४ जून

दुसरा मृत्यू – चीन – २६ जून

तिसरा मृत्यू – भारत – २६ जून

चौथा मृत्यू – चीन – २७ जून

पाचवा मृत्यू – भारत – २८ जून

सहावा मृत्यू – चीन – २९ जून

सातवा मृत्यू – भारत – ०१ जुलै

अल्फा म्हणाला,

“हे जे मेलेले लोक आहेत, ते भारत आणि चीनमध्ये मोठ्या हुद्द्यावर असलेले लोक आहेत. कोणी मुख्यमंत्री, कोणी परराष्ट्रमंत्री, कोणी लष्करप्रमुख, तर कोणी कॅबिनेट मंत्री. आणखी एक उल्लेखनीय बाब म्हणजे, भारत आणि चीनखेरीज जगात कुठंही इतर ठिकाणी अशा मृत्यूंची खबर नाहीये!”

अल्फा थोडासा थांबला. मग त्याने प्रभवला विचारलं,

“प्रभू, तू परवाच त्या कॉमेट-एक्स बदल बोलला होतास ना? तो धूमकेतू... “

“धूमकेतू नव्हे, उल्का!” प्रभवने दुरुस्ती केली.

“हां तेच ते! ती उल्का कोणत्या तारखेला पडली होती?” अल्फाने विचारलं.

“२२ जून रोजी पडली होती.” प्रभव म्हणाला, “पण त्याचा या प्रकरणाशी काय संबंध?”

“माझा तर्क अचूक असेल, तर फारच घनिष्ठ संबंध आहे!” अल्फा म्हणाला, “सध्या तो दगड कुठे आहे?”

“कालच तो बेंगलोरला आणला गेलाय. त्यावर आता संशोधन सुरू असेल.” प्रभव उत्तरला.

“तिथल्या तुझ्या एखाद्या सहकाऱ्याला आता लगेच फोन लाव आणि त्याला विचार, की त्या दगडातून मंद अशा इलेक्ट्रोमॅग्नेटीक लहरी उत्सर्जित होत आहेत का.”

“काय?!” प्रभव चक्रावलाच.

“तू फक्त मी सांगतो तसं कर. लाव फोन लगेच!”

प्रभवने संदिग्ध अवस्थेतच इस्रोच्या बंगलोरच्या लॅबमधील त्याच्या सहकाऱ्याला फोन लावला आणि कॉमेट-एक्स बदल अल्फाच्या म्हणण्याप्रमाणे विचारलं. त्याला पलीकडून मिळालेलं उत्तर निश्चितच धक्कादायक असावं. कारण त्याचे डोळे आता विस्फारले गेले होते.

“काय झालं?” प्रभवने फोन ठेवल्यावर अल्फाने अधीरतेने विचारलं.

“तू बरोबर बोललास, अल्फा.” प्रभव म्हणाला, “कॉमेट-एक्स मधून अतिशय मंद अशा इलेक्ट्रोमॅग्नेटीक लहरी उत्सर्जित होत आहेत!”

“माझा संशय खरा ठरला!” टेबलावर हात बडवत अल्फा म्हणाला, “माझ्या कारकीर्दीतील ही एक अतिशय वैशिष्ट्यपूर्ण अशी केस ठरणार आहे! चल, प्रभू, बेंगलोरला जायची तयारी कर!”

“बेंगलोरला? असं अचानक?” प्रभवला काही सुचेनासंच झालं, “अल्फा, तुझं काय चाललंय? मला तर काहीच कळत नाहीये!”

अल्फाने स्मित केलं. तो म्हणाला,

“या प्रकरणाचा शेवट आता बंगलोरमध्ये होणार आहे!”

*

स्थळ : इस्त्रो रिसर्च विंग अॉफिस, बंगळुरू

बंगलोरमध्ये पोहोचल्यानंतर अल्फाने बऱ्याच लोकांना फोन्स केले आणि एक गुप्त मिटींग भरवली. त्यामध्ये भारताचे संरक्षणमंत्री, इस्त्रोचे प्रमुख, डिआरडिओचे प्रमुख आणि इतर महत्त्वाचे लोक उपस्थित होते. श्री. प्रद्युम्नही अर्थातच तिथं हजर होते.

“मी आपणा सर्वांना, गेल्या आठवड्यात भारतात घडलेल्या तीन रहस्यमय मृत्यूंबद्दल काही सांगण्यासाठी इथं बोलावलं आहे, याची आपणास कल्पना असेलच.” अल्फाने सुरुवात केली, “श्री. चावला, श्री. सिन्हा आणि श्री. सरपोतदारांचा मृत्यू हा

हृदयविकाराच्या झटक्याने झाला नाही, हे आता उघडच आहे. मी त्यांच्या मृत्यूमागचे निश्चित कारण शोधून काढले आहे आणि ते खरोखरच मती गुंग करून टाकणारे आहे, यात शंकाच नाही! ते ऐकल्यानंतर तुम्ही कदाचित मला वेड्यात काढाल, पण तेच सत्य आहे आणि मी ते पुराव्यानिशी सिद्ध करू शकतो.”

“तुम्ही असं काय शोधून काढलं आहे?” मंत्रीसाहेबांनी विचारलं.

“सांगतो.” अल्फा त्याच्या नेहमीच्या भारदस्त आवाजात म्हणाला, “पहिली गोष्ट म्हणजे हे तीनही मृत्यू म्हणजे खून आहेत आणि ते हेतूपुरस्सर घडवून आणले आहेत. कारण हृदयातील रक्तवाहिनी अशी अचानक फुटणे शक्य नाहीये.”

“पण गुन्हेगाराने ते काम केलं कसं?”

“नॅनोरोबॉट!” अल्फा म्हणाला, “हे आश्चर्यकारक आहे, पण सत्य आहे. नॅनोरोबॉटला त्यांच्या शरीरात प्रवेश करायला लावून त्यांच्याकरवी हे काम करून घेतलं गेलं आहे.”

“अशक्य! असं करू शकणारा नॅनोरोबॉट अजून पृथ्वीवर बनलेलाच नाहीये. मग त्याला मानवाच्या शरीरात प्रवेश करायला लावून त्याच्याकडून खून करवून घ्यायचा प्रश्नच येत नाही!” डिआरडिओचे एक ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. अय्यंगार म्हणाले.

“मला ठाऊक होतं, की तुम्हाला हे पटणार नाही. मलाही सुरुवातीला वाटत होतं, की खुनी एखाद्या विषाणूचा वापर करून हे सगळं करत असावा. पण श्री. सरपोतदारांच्या मृतदेहाभोवतीची धूळ गोळा करून मी आणि माझ्या मित्राने त्याचं निरिक्षण केलं आणि त्यामध्ये आम्हाला हा अतिसूक्ष्म हल्लेखोर मिळाला. त्याचा एक पार्ट फेल झाला होता. त्यामुळे तो आम्हाला मिळू शकला. नाहीतर त्याला तिथून छूमंतर व्हायला फारसा वेळ लागला नसता. आम्ही इथे येताना तो धुळीचा नमुना सोबत घेऊनच आलोय. प्रभव, ती इमेज प्रोजेक्ट करतोस का?”

प्रभवने त्या नॅनोरोबॉटचे सर्व बाजूंनी घेतलेले एन्लार्ज्ड फोटोज् स्क्रिनवरती दाखवले. सर्वांच्या चेहऱ्यावर आश्चर्य पसरलं.

“पण या सगळ्यामागचा सूत्रधार आहे तरी कोण? आणि त्यानं हे कसं शक्य करून दाखवलं?” आणखी एक प्रश्न आला.

“हाच तर या प्रकरणातला सर्वात धक्कादायक भाग आहे!” अल्फा म्हणाला, “तुम्हाला काही दिवसांपूर्वी भारत – चीन सीमेवर पडलेल्या ‘कॉमेट – एक्स’ या उल्केबद्दल ठाऊक असेलच.”

“हो, ती उल्का सध्या आमच्याच संस्थेच्या निरिक्षणाखाली आहे.” इसोचे प्रमुख श्री. नरसिंहन् म्हणाले.

“मग मी असं म्हणेन, की या नॅनोरोबॉट्सच्या मागची सूत्रधार म्हणजे ती उल्काच आहे. किंवा –“ अल्फाने एक अर्थपूर्ण विराम घेतला आणि म्हणाला, “त्या उल्केला पृथ्वीवर पाठवणारे परग्रहवासी!”

“काऽय??” संपूर्ण हॉलमध्ये खळबळ उडाली.

“अल्फा, तुम्ही शुद्धीवर आहात ना? काय बोलताय हे?” प्रद्युम्न ओरडले.

“होय, श्री. प्रद्युम्न. मी चांगलाच शुद्धीवर आहे. शंभर टक्के हे परग्रहवासीयांचेच कृत्य आहे. माझा मित्र प्रभव याने त्या धुळीतून शोधून काढलेला नॅनोरोबॉट हा अतिप्रगत तंत्रज्ञानातून बनलेला आहे आणि पृथ्वीवर तो बनणे शक्य नाही हे कोणीही शास्त्रज्ञ मान्य करेल. पृथ्वीवर उपलब्ध असलेले तंत्रज्ञान अजून त्या पातळीवर पोहोचायला कित्येक वर्षे जावी लागतील. शिवाय जर आपण तारखांचा थोडा अभ्यास केला, तर आपल्या लक्षात येईल, ती उल्का पडल्यावर दोनच दिवसांत ही खुनांची मालिका सुरू झाली होती – तेही फक्त भारत आणि चीनमध्येच. दुसऱ्या कोणत्याही असे मृत्यू घडून आलेले नाहीत. मी विचार केला, की फक्त भारत आणि चीनमध्येच हे मृत्यू का घडताहेत? त्याचं उत्तर हेच, की ती उल्का भारत – चीन सीमेवर पडली होती आणि तिथून या

नॅनोरोबॉट्सना फैलावण्यासाठी हे दोनच देश सोयीस्कर होते. या नॅनोरोबॉटनी दोन्ही देशांतील अतिशय महत्त्वाच्या व्यक्तींचे मृत्यू घडवून आणले. मला खात्री आहे, की अवकाशातल्या त्या अज्ञात लोकांनी त्या उल्केमधून नॅनोरोबॉट्स पृथ्वीवर पाठवले आणि मानवजात पोखरण्याची प्राथमिक तयारी केली!

त्या उल्केमध्ये एखादा ट्रान्समिटर बसवला असावा आणि त्याद्वारे हे लोक या सर्व नॅनोरोबॉट्सना नियंत्रित करत असावेत, अशी मला शंका आली आणि मी चौकशी केल्यावर ती खरी ठरली. त्या उल्केमधून इलेक्ट्रोमॅग्नेटीक लहरी उत्सर्जित होऊन त्या छोट्या छोट्या रोबॉट्सपर्यंत पोहोचत आहेत आणि त्यांना काय करायचे, याविषयी सूचना देत आहेत. हे जे अतिमानव आहेत, ते आपल्यापेक्षा प्रगत आहेत, हे त्या नॅनोरोबॉट्सच्या संरचनेवरून कळते. ते आपली पृथ्वी बळकाविण्याच्या हेतूने आले आहेत, असं मला वाटतं. ते कोण आहेत, कुठून आले आहेत, सध्या कुठे आहेत, माहित नाही. पण ते आपल्या मानवजातीसाठी धोकादायक आहेत, हे निश्चित!”

हॉलमध्ये उपस्थित असलेल्या प्रत्येकाला दरदरून घाम फुटला होता. ही समस्या इतकी गंभीर असेल, याची कोणी कल्पनाच केली नव्हती..

“आता पुढे काय करायचं?” मंत्रीसाहेबांनी आपल्या कपाळावरचा घाम रुमालाने टिपत विचारलं.

“सर्वात पहिली गोष्ट करायची, ती म्हणजे त्या उल्केतील ट्रान्समिटर निकामी करायचा. नॅनोरोबॉट्सची संख्या किती आहे, ते आता कुठवर पोहोचले आहेत, याविषयी आपण काहीच तर्क करू शकत नाही. एकदा का आपण उल्केमधला ट्रान्समिटर निकामी केला, की मग त्यांचे रोबॉट्स सूचनेअभावी काहीच करू शकणार नाहीत. दुसरी गोष्ट म्हणजे, आपले सर्व सॅटेलाईट्स सतर्क करा. सर्वांच्या सुरक्षा यंत्रणा सज्ज करा. या अनाहूत पाहुण्यांच्या स्वागतासाठी सर्व पृथ्वीने एकत्र येण्याची वेळ झाली आहे!”

सर्वजण कामाला लागले. इस्रोमधील शास्त्रज्ञांनी अत्यंत काळजीपूर्वक त्या उल्केचे विघटन केले आणि त्यात खरोखरच एक छोटा ट्रान्समिटर बसवलेला असल्याचे आढळले. नॅनोरोबॉट्सनी आणखी उच्छाद मांडण्याआधीच तो ट्रान्समिटर निकामी केला गेला. त्यातून इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक लहरी निघायच्या बंद झाल्या आणि सर्व नॅनोरोबॉट्स थंड पडले. तिथून पुढे बऱ्याच दिवसांत अशा प्रकारचा कोणताही रहस्यमय मृत्यू झाला नाही आणि त्यावरून नॅनोरोबॉट्सचा धोका टळला असल्याचे सर्वांना जाणवले. त्या अज्ञात परग्रहवासीयांचा डाव फसला. ‘कॉमेट-

एक्स' अपयशी झाला. ही खबर काही दिवसांतच पूर्ण जगाला कळवली गेली आणि एक मोठं संकट वेळीच ओळखून टाळल्याबद्दल भारताची वाहवा झाली. अल्फाने ही अद्भुत केस सोडवून पुन्हा एकदा सर्वांकडून पाठ थोपटून घेतली.

आता सर्व मानवजात एकत्र आली होती. ते अज्ञात लोक पुढे काय करतील, हे सांगता येत नव्हते. मानवांनी आपली चाल हाणून पाडल्याचे पाहून ते माघारही घेतिल, किंवा कदाचित एक नवा डाव टाकतील. पण मानव आता सावध होते, सतर्क होते. मानवाकडे जरी त्या परग्रहवासीयांच्या तुलनेत तोकडे तंत्रज्ञान असले, तरीही मानवाकडे अफाट बुद्धिमत्ता होती आणि त्याहीपेक्षा महत्त्वाचे म्हणजे, आठशे कोटी जणांची एकजूट होती! आणि त्यामुळेच, कितीही प्रगत परग्रहवासी चालून आले, तरी पृथ्वी कधीच हरणार नाही, हे निश्चित होते...!!

***

‘एच-टू-ओ’

“मिस्टर प्रधान, तुमच्यासाठी एक अतिमहत्त्वाचा कॉल आहे. तुम्ही घेऊ इच्छिता का?”

भारताच्या पंतप्रधानांच्या निवासस्थानी रात्रीच्या वेळी एका स्त्रीचा आवाज घुमला.

“मिस्टर प्रधान, तुमच्यासाठी एक अतिमहत्त्वाचा कॉल आहे. तुम्ही घेऊ इच्छिता का?”

श्री. प्रधानांचा सेलफोन त्यांना वारंवार विचारत होता. त्या आवाजाने त्यांना जाग आली. त्यांनी डोळे चोळत समोरच्या भिंतीवरील डिजिटल घड्याळाकडे पाहिलं. त्यांची तिथं नजर पडताक्षणीच त्यावर तारीख-वार-वेळ उमटली.

२० ऑक्टोबर, २१२०

मंगळवार

वेळ : रात्रीचे २.३०

“मिस्टर प्रधान... “ त्यांचा सेलफोन अजूनही बोलतच होता. त्यांनी जांभई देत त्याच्यासमोरून हात फिरवला. त्याचक्षणी हवेत एक बोलणारी प्रतिमा तयार झाली. तो एक बारीक डोळ्यांचा, चिनी धाटणीचा मनुष्य होता.

“इतक्या रात्री आपली झोपमोड केल्याबद्दल क्षमस्व, सर. पण इथं घडलेली घटनाच इतकी महत्त्वपूर्ण आहे, की मला तुम्हाला तातडीने संपर्क करावाच लागला.” तो माणूस म्हणाला.

“काय झालं?” श्री. प्रधानांनी विचारलं.

“आसाममधील वायव्य प्रांतात भूजलाचे साठे आढळून आले आहेत.” तो गृहस्थ म्हणाला.

“काय?” प्रधानांना धक्काच बसला.

“होय. इथला प्रदेश अतिशय कठीण अशा खडकांचा बनलेला असल्यामुळे आपले सॅटेलाईट्स त्याला शोधू शकले नव्हते. जमिनीच्या सुमारे दिड किलोमीटर आतमध्ये हे साठे आहेत.” त्या प्रतिमेमध्ये भूजल साठ्यांचा नकाशा आला, “ही माहिती अत्यंत गुप्त आणि महत्वाची असल्यामुळे मी थेट तुम्हालाच सांगणे योग्य समजले.”

“ठीक आहे. ही बातमी आनंदाची आहे, हे खरंच; पण या गोष्टीला अतिशय काळजीपूर्वक पद्धतीनं हाताळायला हवं आहे. आपण आपली भूमिका लवकरच जाहीर करू.” श्री. प्रधान म्हणाले.

“ओके सर. तसदीबद्दल क्षमस्व. शुभरात्री!” कॉल डिस्कनेक्ट झाला.

श्री. प्रधान उठले आणि ताबडतोब आपल्या खोलीच्या बाजूला असलेल्या ‘व्हर्च्युअल कॉन्फरन्स रूम’मध्ये गेले. ती एक लहानशी खोली होती. समोर एक भिंत होती आणि तिच्यासमोर एकच खुर्ची होती. प्रधान भिंतीसमोर उभे राहिले. त्यांची पूर्ण बॉडी स्कॅन झाली आणि भिंतीवर शब्द उमटले,

‘सुस्वागतम, मिस्टर प्रधान. आपण काय करू इच्छिता?’

“सर्व कॅबिनेट्ससोबत तातडीची मिटींग.” श्री. प्रधान म्हणाले.

‘ठीक आहे. सर्वाना संदेश पोहोचवले जातील.’ पुन्हा एकदा शब्द उमटले. श्री. प्रधान खुर्चीवर जाऊन बसले. भिंतीवर एक मोठी स्क्रीन तयार झाली आणि दहाच मिनिटांत त्यावर पेंगुळलेले, वैतागलेले आणि जांभया देणारे कॅबिनेट मंत्री दिसू लागले.

“तुम्ही सर्वानी पूर्ण जागं रहावं, अशी माझी अपेक्षा आहे. कारण मला आता जी बातमी मिळाली आहे, ती निश्चितच झोप

उडवून लावणारी आहे.” श्री. प्रधान स्क्रिनकडे पाहात म्हणाले, “मला मिळालेल्या माहितीनुसार, आसाममध्ये भूजलाचे साठे आढळले आहेत!”

त्या वाक्याने, मघाशी श्री. प्रधानांना जशी खाडकन् जाग आली होती, तशीच त्या मिटींगला बसलेल्या प्रत्येकाला आली.

“होय. हे खरं आहे. ही घटना आंतरराष्ट्रीय पातळीवर अतिशय महत्त्वाची ठरणार आहे. सकाळ होताच ही बातमी जगभर वाऱ्यासारखी पसरेल. त्याआधी आपल्याला यावर काय भूमिका घ्यायची आणि कोणते पाऊल उचलायचे, याचा विचार करावा लागेल. त्यावर चर्चा करण्यासाठीच मी तुम्हाला या मिटींगला बोलावले आहे.”

“प्रधानजी, ही तर अतिशय आनंदाची गोष्ट आहे.” श्री. सुब्रमण्यम म्हणाले, “यामुळे देशभर निश्चितपणे चैतन्य पसरेल. आपण ते सर्व पाणी पिण्यासाठी आणि उद्योगांनाही वापरू शकतो. त्यामुळे खाऱ्या पाण्यापासून पिण्यायोग्य पाणी निर्माण करण्याच्या यंत्रणेवर होणारा अमाप खर्च वाचेल आणि आपल्या आर्थिक वर्चस्वाला आणखीच बळकटी मिळेल.”

“तुमचा मुद्दा अतिशय योग्य आहे, सुब्रमण्यमजी. आर्थिक वर्चस्वाला बळकटी तर मिळणारच आहे, शिवाय मी आणखी एक

उपाय सुचवू इच्छितो. तो म्हणजे, आपण यातल्या काही पाण्याची निर्यातदेखील करू शकतो. पाश्चात्य देश त्या पाण्यासाठी कोणतीही किंमत मोजायला तयार होतील!” अर्थमंत्री श्री. रॉय म्हणाले.

“तुमच्या मुद्द्याला माझी काहीशी असहमती आहे, श्री. रॉय.” कृषीमंत्री श्री. चव्हा म्हणाले, “आपल्या देशात आत्ता केवळ तीनच नद्या अस्तित्वात आहेत – गंगा, यमुना आणि गोदावरी. या नद्यांच्या पाण्यावर एवढ्या प्रचंड लोकसंख्येची तहान भागवणे केवळ अशक्य होत चालले आहे. खाऱ्या पाण्याचे परिवर्तन घडवून आणणाऱ्या यंत्रणेवर आधीच खूप दबाव आहे. त्यात शेती आणि उद्योगांनाही स्वच्छ पाणी हवे आहे. मला मान्य आहे, की अतिशय कमी पाण्यामध्ये शेती करण्याचे तंत्रज्ञान आपण विकसीत केलं आहे. पण लोकांच्या मूलभूत गरजांशी आपण तडजोड करू शकत नाही.”

“श्री. चव्हा बरोबर बोलताहेत.” श्री. पटेल म्हणाले, “पश्चिम भारतात पाण्याची प्रचंड टंचाई निर्माण झाली आहे. शिवाय आपल्या कारखान्यांनाही पाणी हवे आहे. त्यामुळे आपण पाणी निर्यात करू नये, असे मला वाटते.”

श्री. प्रधानांनी एक मोठा श्वास घेतला आणि ते म्हणाले,

“सर्वानी सुचवलेले पर्याय अतिशय योग्य आणि विचार करण्याजोगे आहेत, यात शंकाच नाही. पण एक अतिशय महत्त्वाची गोष्ट मी तुमच्या ध्यानात आणून देऊ इच्छितो. ती म्हणजे, सात वर्षांपूर्वी संयुक्त राष्ट्र संघटनेत सर्व देशांच्या संमतीने पास केलेला ठराव – पाणी ही कोणत्याही देशाची अथवा प्रदेशाची संपत्ती राहिली नसून आता ती वैश्विक संपत्ती म्हणून घोषित करण्यात आली आहे. आजच्या जलटंचाईच्या युगात या पृथ्वीवरील प्रत्येक प्राण्याचा आणि वनस्पतीचा इथे उपलब्ध असणाऱ्या पाण्यावर समान हक्क आहे. त्यामुळे जरी हे भूजलाचे साठे आपल्या देशात आढळले असले, तरीही आपला या पाण्यावर संपूर्ण हक्क पोहोचत नाही!”

सर्वच मंत्र्यांच्या चेहऱ्यावर निराशा पसरली.

“पण प्रधानजी, संयुक्त राष्ट्र संघटनेवर एक महासत्ता म्हणून आपला वरचष्मा आहे. आपण पाणी न देण्याचा निर्णय घेतला, तरी आपल्या विरुद्ध बाजूने कोणी पडणार नाही, असं मला वाटतं.” परराष्ट्रमंत्री म्हणाले.

“तुमचं म्हणणं खरं आहे, पण आपल्याला ते पाऊल उचलायचं नाहीये.” श्री. प्रधान म्हणाले, “शेकडो वर्षांपासून भारत हा शांतता आणि न्यायाच्या बाजूने उभारत आलाय. आंतरराष्ट्रीय

पातळीवर तणाव निर्माण होईल, असा कोणताच निर्णय आपण आजपर्यंत घेतलेला नाही. आपण महासत्ता आहे, याचा अर्थ आपण जगावर आपली मनमानी चालवावी, असा होत नाही. उलट आपण संकटकाळी बाकीच्या देशांना मदत करायला हवी. या प्रकरणात आपण तटस्थ होऊन विचार करायला हवा. आज आपण पाणी द्यायला नकार दिला, तर एकवेळ कोणी काही बोलणार नाही. पण उद्या चीनसारख्या देशात असेच जलस्रोत सापडले आणि त्यांनीही पाणी द्यायला नकार दिला, तर अनर्थ होईल. जगात तिसऱ्या महायुद्धाची बीजे पेरली जातील. आपल्याला योग्य निर्णय घेऊन एक आदर्श ठेवायचा आहे. म्हणजे पुढे इतर कोणत्याही देशात असे जलसाठे सापडले, तर आपण त्या देशावर पाणी संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या हवाली करण्यासाठी दबाव आणू शकू.”

“आपला मुद्दा बरोबर आहे, प्रधानजी. आम्ही आपल्याशी पूर्णतः सहमत आहोत.” सगळे मंत्री म्हणाले.

“ठीक आहे. आपण उद्या सकाळी आपला निर्णय घोषित करूया.” श्री. प्रधान म्हणाले, “येथे उपस्थित राहिल्याबद्दल धन्यवाद! शुभरात्री!”

*

सकाळच्या प्रेस कॉन्फरन्सच्या दोन तास आधी श्री. प्रधानांच्या P. A. रोबोने त्यांना एक संदेश दिला.

‘आसामचे एक ज्येष्ठ नेते आणि सामाजिक कार्यकर्ते श्री. झियांग आपल्याशी खाजगीत भेटू इच्छितात, सर. काय करू?’

‘त्यांना आतमध्ये पाठवून दे.’ श्री. प्रधान म्हणाले.

‘ओके सर.’ तो रोबो निघून गेला. काही क्षणांतच एक पन्नाशी ओलांडलेले, गोऱ्या वर्णाचे आणि बारीक डोळ्यांचे गृहस्थ आत शिरले.

‘नमस्कार, प्रधानजी.’ ते म्हणाले.

‘नमस्कार, श्री. झियांग. बसा.’ प्रधान म्हणाले.

‘मी आपल्याशी काल आमच्या प्रांतात जी घटना घडली, त्याविषयी बोलायला आलो आहे.’ झियांग म्हणाले.

‘होय. तुमच्या येण्यावरूनच मी ते ओळखलं. बोला.’

‘मला असं कळालं आहे, की आसाममध्ये उपलब्ध झालेले भूजलाचे पाणी आपण संयुक्त राष्ट्रांच्या हवाली करणार आहात.’

‘होय, बरोबर आहे.’

‘मला याचे कारण समजू शकेल?’ झियांगनी विचारलं.

“सध्याच्या परिस्थितीत आपल्याला तसंच करणं क्रमप्राप्त आहे, श्री. झियांग. आम्ही काल रात्री सर्वांची मिटींग घेऊन यावर चर्चा करूनच हा निर्णय घेतला आहे.” प्रधान उत्तरले.

“याचा अर्थ आपल्याच जमिनीत असलेल्या पाण्यावर आपलाच हक्क नाही का?”

“असं नाहीये, श्री. झियांग. या पाण्यातला काहीच आपल्याला मिळणार नाही, असं होणार नाहीये. आपल्यालाही वाटा मिळेल आणि परदेशात गेलेल्या पाण्याचा मोबदलाही मिळेल.”

“त्या वाट्यामध्ये भारतासारख्या देशाची तहान भागेल का, प्रधानजी?” झियांग म्हणाले, “माझ्या स्पष्टोक्तीबद्दल क्षमा असावी, पण जर आपल्या लोकांना प्यायला पाणीच नसेल, तर त्या पाण्याचा मोबदला मिळून काय फायदा आहे? आपल्या देशातल्या लोकांना, उद्योगांना, शेतीला पाण्याची गरज आहे. अशा वेळी दानशूर भावना दाखवून काही उपयोग नाही. तीस वर्षांपूर्वी जेव्हा जगभरातील खनिज तेलाचे साठे संपले, तेव्हा अरबी देशांकडे ते शिल्लक होते. पण त्यांनी ते कोणालाही दिले नाहीत आणि त्याच्या जोरावर जगावर वर्चस्व केलं. मग आता आपलाच इतका उदारमतवादीपणा का?”

“त्या गोष्टीचा शेवटी परिणाम काय झाला, श्री. झियांग?” प्रधानांनी विचारलं, “सरतेशेवटी त्यांचेही तेलसाठे संपले आणि ते कफल्लक झाले! नंतर त्यांना कोणीही मदत केली नाही. भविष्याचा विचार करा, श्री. झियांग. दुसऱ्यांना मदत करण्यातच आपली भलाई आहे.”

“तुमचं म्हणणं मला पटतंय, प्रधानजी.” झियांग थोडे नरम पडले, “तरीही तुम्ही थोडा वेळ दिलात, तर बरं होईल असं मला वाटतं. सध्या भारताचे लोक अतिशय आनंदात आहेत आणि आपल्याला पाणी मिळणारे, या खुशीत आहेत. अशा संवेदनशील वातावरणात तुम्ही हा निर्णय घोषित केलात, तर खळबळ माजेल.”

“हं, तुमच्या म्हणण्यात तथ्य आहे, हे खरंच.” श्री. प्रधान विचारांत गढले.

“मला संयुक्त राष्ट्रांत झालेल्या ठरावाची माहिती आहे आणि या पाण्याविषयीच्या धोरणाबाबतही मी सकारात्मक आहे. पण हे धोरण लोकांपर्यंत व्यवस्थित पोहोचवलं गेलं पाहिजे, त्याचं महत्त्व लोकांना पटवून दिलं पाहिजे. नाहीतर आपल्या मनाविरुद्ध काहीही घडलं, तर दंगली उसळवायला लोक तयारच असतात.” झियांग म्हणाले.

“हेच तर तुमच्यासारख्या नेत्यांचं काम आहे, श्री. झियांग.” प्रधान म्हणाले, “सरकारच्याच कोणत्याही धोरणाला विरोध करून त्याविरोधात मोर्चे काढणे, हे एका सूत्र नेत्यांचं काम नसतं. त्याऐवजी समाजाला चांगल्या गोष्टी उचलून धरायला शिकवणे हे त्याचं खरं कर्तव्य असतं. तुम्ही लोकांची समजूत घाला. त्यांना सांगा, की आपण घेत असलेला निर्णय कसा सर्वांच्या हिताचा आहे. आता इथून पुढे ही लढाई कोण्या एका राष्ट्राची वा प्रांताची नाही. आता ही लढाई संपूर्ण मानवजातीची आहे. भविष्यात मानवजात या पृथ्वीवर टिकवायची असेल, तर आपण सर्वांनी हातात हात घालून चालायला हवं. आपणच आपली मदत करायला हवी.”

झियांगनी सहमतीदर्शक मान हलवली

“ठीक आहे, प्रधानजी.” ते म्हणाले, “आम्हाला थोडा अवधी द्या. आम्ही हा संदेश लोकांपर्यंत पोहोचवू. निघतो. आपल्याला भेटून आनंद झाला.”

“मलाही.” श्री. प्रधाननी रितीप्रमाणे हात जोडून झियांगचा निरोप घेतला.

*

झियांग जेव्हा लोकांसमोर उभे होते, तेव्हा सर्वजण त्यांच्याकडे आशेने पाहात होते. आपल्या या मुरब्बी, अनुभवी नेत्याने आपल्या पाण्याबद्दल काहीतरी चांगली बातमी आणली असेल, असं त्यांना वाटत होतं. झियांगनी जमलेल्या लोकांवरून एक नजर फिरवली आणि ते शांतपणे म्हणाले,

“पाणी हे संयुक्त राष्ट्र संघटनेकडेच सोपवले जाणार आहे!”

ते ऐकून सर्व जमावात खळबळ उडाली.

“नाही! असं नाही होणार!!” कोणीतरी ओरडलं.

“आम्ही तुम्हाला त्यांना तसं करण्यापासून रोखण्यासाठी पाठवलं होतं. तुम्ही तिथे जाऊन काय केलं?” आणखी एक आवाज आला.

“हे पहा मित्रहो, त्यांनी जो निर्णय घेतला आहे, तो सर्वांचं हित ध्यानात घेऊनच घेतलेला आहे. पाणी ही आता वैश्विक संपत्ती आहे, मित्रांनो. त्यावर सर्वांचाच हक्क आहे.” झियांग म्हणाले.

“पण आम्ही इथं तहानेने मरतोय!” पुन्हा कोणीतरी ओरडलं.

“जगात असे कितीतरी देश आहेत जिथे पाण्याचा थेंबन् थेंब विकत घ्यावा लागतो. वाळवंटी भागातील देशच नाहीसे झाले आहेत. कित्येक देश पाण्यासाठी आपल्या भारतावर अवलंबून

आहेत. अशा वेळी आपण आपला स्वार्थ पाहणं कितपत योग्य आहे? थोडा विचार करा, माझ्या मित्रांनो! आपण जर असा आडमुठेपणा करू लागलो, तर भविष्यात आपल्याला संकटकाळी कोणीही वाचवायला येणार नाही. त्यामुळे आता एकमेकांच्या कामी येण्यातच आपली भलाई आहे.”

“पण आम्हीच का, झियांगसाहेब? प्रत्येकवेळी आपणच उदारमतवाद का दाखवायचा?”

“आपल्या या उदारमतवादी धोरणामुळेच आपला देश समृद्ध म्हणून टिकू शकला आहे, लोकहो. मी मी म्हणणारे पाश्चात्य देश नैसर्गिक समस्यांपुढे नामोहरम झाले. आपण समतोल विकास साधला, म्हणूनच टिकू शकलो. आता आपण पुढाकार घेतलाय, तरच संपूर्ण पृथ्वीवर हा समतोल विकास सर्वांना साधता येईल. नाहीतर एक एक करून सर्वजण उद्ध्वस्त होऊन जातील.”

सर्वत्र शांतता पसरली. झियांग पुढे म्हणाले,

“आपलं दुदैव आहे, लोकहो. आपल्याकडे अतिशय प्रगत असं तंत्रज्ञान आहे. सर्वच्या सर्व कामे बसल्याजागी चुटकीसरशी होतात. अवकाशात वसाहती आहेत. माणसाने चंद्रावर जाऊन वस्ती केली आहे. पण प्यायला शुद्ध पाणी नाही, श्वास घ्यायला स्वच्छ हवा नाही! मग काय फायदा आहे या तंत्रज्ञानाचा? शंभर

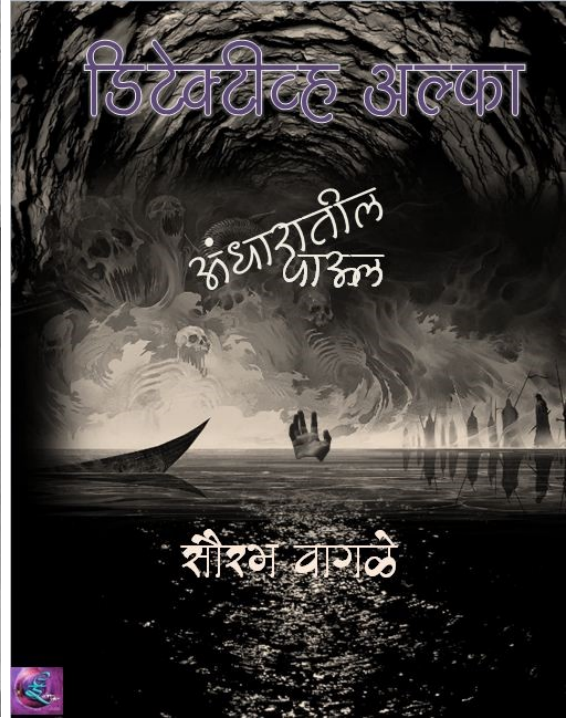
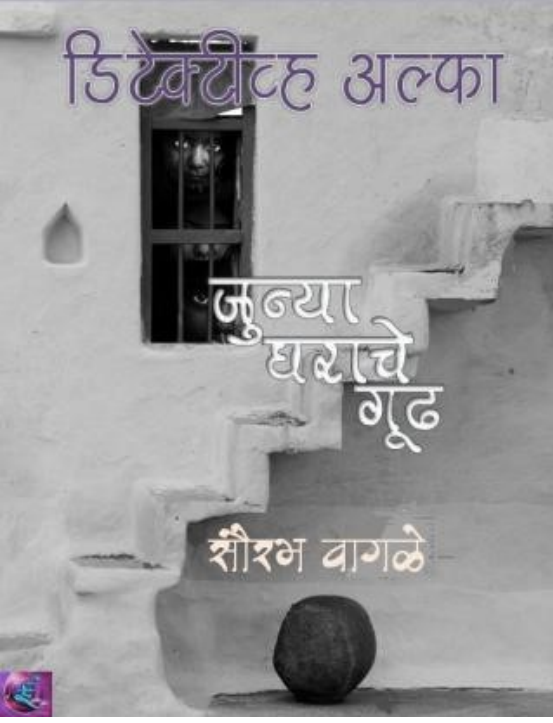
वर्षापूर्वी आपल्या पूर्वजांकडे इतकं प्रगत तंत्रज्ञान नव्हतं. पण ते सुखी होते. खळखळून वाहणाऱ्या शेकडो नद्या होत्या. स्वच्छ हवा होती. पण त्यांना त्याचा वापर कसा करायचा, हे उमगलं नाही आणि त्यामुळेच आज आपल्यावर ही परिस्थिती ओढवली आहे. त्यांनी पाण्याचा वाटेल तसा वापर केला. सर्व जलस्रोत प्रदुषित करून टाकले. हवेत विषारी वायू सोडून हवा श्वास घेण्यालायकही ठेवली नाही. एखादी वस्तू आपल्याकडे असली, की तिची किंमत आपल्याला कळत नाही. ती वस्तू आपल्या हातातून गेल्यावरच तिची खरी किंमत कळते, हे खरंच. आज आपल्या हाती पाण्याचे साठे पडले आहेत. निदान आपण तरी त्यांचा चांगला वापर करूया, जेणेकरून आपल्यामागून येणाऱ्या पिढ्या सुखाने जगतील. भूतकाळात झालेल्या चुका सुधारून जर आज आपण पावले टाकली, तर येणारा भविष्यकाळ निश्चितच सुखाचा असेल!”

अखेर जनतेने सरकारचा निर्णय मान्य केला. भारत पूर्वीपासूनच एक आदर्शमतवादी देश म्हणून ओळखला गेला होता. या प्रकरणातून हे पुन्हा एकदा सिद्ध झालं. भारताच्या जनतेने पाणी संयुक्त राष्ट्र संघटनेला देण्याचं मान्य केलं. त्यानुसार आसाममधील भूजलाचं पाणी उपसून ते पाण्याची अधिक गरज असलेल्या देशांना दिलं गेलं. जे पाणी गेल्या शतकापर्यंत जीवन म्हटलं जात होतं, तेच आता मानवाच्या मृत्यूचं कारण बनत चाललं

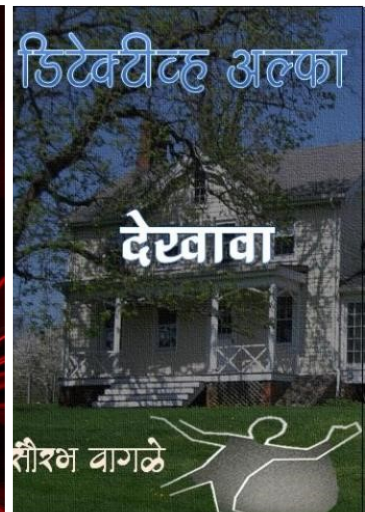
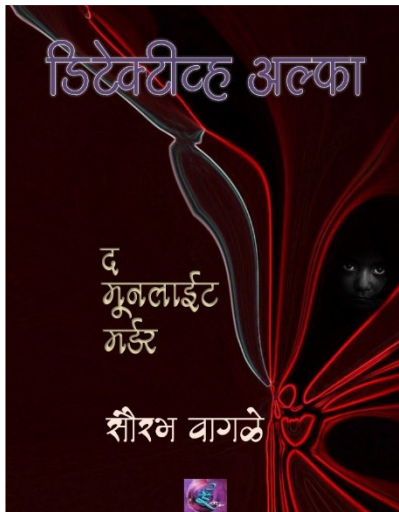
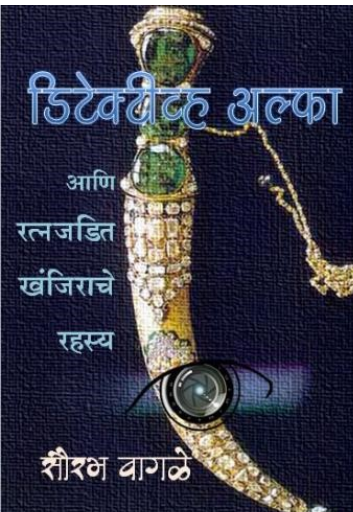
होतं. लोकांना राहून राहून वाटत होतं, पूर्वीच्या लोकांनी पाण्याचा योग्य वापर का केला नाही? आपल्या हातात या विश्वातील सर्वात मौल्यवान खजिना आहे, याची जाणीव त्यांना का झाली नाही? एवढं प्रचंड पाणी जर आता आमच्या हातात असतं, तर आम्ही मानवाचं जीवनमान कुठल्या कुठे नेऊन ठेवलं असतं!

पण आता हा विचार करून काहीच फायदा नव्हता. आता वेळ निघून गेली होती.

***

श्री. सौरभ वागळे यांची ई साहित्यने प्रकाशित केलेली पुस्तके
कव्हरवर फ़क्त **एक** क्लिक करा. पुस्तक उघडेल.

ई साहित्य प्रतिष्ठानचं हे तेरावं वर्ष.
सौरभ वागळे यांचं ई साहित्यवरचं हे सहावं पुस्तक.

सौरभ वागळे हे शिक्षण आणि व्यवसायाने इंजिनियर. आय आय टी मधल्या MTech च्या अभ्यासासोबतच त्यांनी आपला लेखनाचा छंद जोपासायचे ठरवले. आणि तोही केवळ वेळ घालवण्यासाठी नाही. ते आपल्या लेखनाकडे अत्यंत गंभीरपणे पहातात. त्यांना येणाऱ्या सर्व अभिप्रायांवर ते विचार करतात. आपल्या लेखनावर मेहनत करून ते जास्तीत जास्त अपीलिंग व्हावे याचा ते प्रयत्न करतात. निव्वळ हौशी म्हणून नाही तर ते एक यशास्वी व्यावसायिक साहित्यिक बनले आहेत. आताच त्यांच्या फ्रॅन्सची संख्या काही हजारांत आहे. वेगवेगळ्या माध्यमांतून त्यांच्या पुस्तकांची यशास्वी विक्री होत आहे. मराठीतील आर्थिक दृष्ट्या यशास्वी ई लेखकांत ते आघाडीवर आहेत. असे अनेक तरूण लेखक खूप छान लिहीत आहेत. मोठ्या लेखकांच्या तोडीस तोड आहेत. पण त्यांना योग्य असा प्लॅटफॉर्म मिळत नाही. त्यांची पुस्तकं प्रकाशित करायला प्रकाशक धजावत नाहीत. कारण त्यांचे नाव प्रसिद्ध नसल्यामुळे त्यांच्या पुस्तकांची विक्री होईल की नाही याबद्दल प्रकाशक साशंक असतात.

जर या लेखकांची पुस्तके वाचकांसमोर आलीच नाहीत तर त्यांचे नांव प्रसिद्ध होणार कसे? या दुष्टचक्रातून अनेक तरूण लेखकांच्या पिढ्या बरबाद झाल्या.

आता नेटवर नवलेखकांना वाचकांपर्यंत पोहोचवण्याचे काम अनेक संस्था करत आहेत. ई साहित्य प्रतिष्ठान त्यातील एक. ५ लाखांहून अधिक वाचकांपर्यंत या नवीन लेखकांना नेण्याचे काम ही संस्था करते. पूर्ण विनामूल्य. लेखकांनाही कोणताही खर्च नाही. भविष्य काळात लेखकांना भरघोस मानधन देण्यासाठी ई साहित्यची इच्छा आहे. नवीन उत्कृष्ट लेखक ई साहित्याकडे वळत आहेत. त्यांना प्रतिसादही मिळतो. कुणाला भरघोस स्तुती तर काहींच्या वाट्याला टीकाही येते. या टीकेला positively घेऊन हे लेखक आपला कस वाढवत नेतात. सुरूची नाईक, प्रफुल शेजव, भाग्यश्री पाटील, कोमल मानकर, सुरज गाताडे, अनूप साळगावकर, बाळासाहेब शिंपी, चंदन विचारे, सौरभ वागळे, यशराज पारखी, चंद्रशेखर सावंत, संयम बागायतकर, ओंकार झांजे, पंकज घारे, विनायक पोतदार, चंद्रकांत शिंदे, निरंजन कुलकर्णी, चारुलता विसपुते, कार्तिक हजारे, गणेश सानप, मनोज चापके, महेश जाधव, मनोज गिरसे, मृदुला पाटील, निलेश देसाई, सनहा पठाण, संजय बनसोडे, संजय येरणे, शंतनू पाठक, श्रेणिक सरडे, शुभम रोकडे, सुधाकर तळवडेकर, दिप्ती काबाडे, भूपेश कुंभार, सोनाली सामंत, केतकी शहा, विनिता देशपांडे, सौरभ कोरगांवकर, मिलिंद कुलकर्णी, शुभम पाटील, आशिष कर्ले, सुरेंद्र पाथरकर, प्रीती सावंत दळवी, निमिष सोनार, उमा कोल्हे, गणेश ढोले, सचिन तोडकर, महेश पाठाडे, अभिजीत पैठणपगारे, कार्तिक हजारे, किरण दशमुखे, जगदिश खांदेवाले, माधुरी नाईक, विशाल दळवी, गौरी कुलकर्णी, जितेश उबाळे, प्रितम साळुंखे, स्वीटी महाले, अंबरीश गुरव,

अविनाश जामदार, गौरव नायगांवकर, प्रणिता ठाकूर, अनिल पिसे, अनामिका बोरकर, पवन सोनावणे, राजेंद्र शेळके, पुर्वा राउत, धनंजय कलमष्टे, वैभव तांबटकर असे अनेक तरूण लेखक सातत्यपूर्ण लेखन करत आहेत.

मराठीत हौशी लेखकांची कमी कधीच नव्हती. आता हौसेच्या वरच्या पायरीवरचे, लेखनाकडे गंभीरपणे पहाणारे, आपल्या लेखनाला पैलू पाडण्याकडे लक्ष देणारे तरूण लेखक येत आहेत. ही नवीन लेखकांची फ़ौज मराठी भाषेला नवीन प्रकाशमान जगात स्थान मिळवून देतील. त्यांच्या साहित्याच्या प्रकाशाला उजाळा मिळो. वाचकांना आनंद मिळो. मराठीची भरभराट होवो. जगातील सर्वोत्कृष्ट साहित्यिक प्रसवणारी भाषा म्हणून मराठीची ओळख जगाला होवो.

या सर्वात ई साहित्याचाही खारीचा वाटा असेल हा आनंद.

या यशात ई लेखकांचा सिंहाचा वाटा असेल याचा अभिमान.

बस्स. अजून काय पाहिजे?

